

Nr 132

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förslag om ökad lärarutbildning m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t (bilaga 10, punkterna 283—289) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 beräkna

till Ökad ämnes- och förskollärarytbildning m. m. ett förslagsanslag av 19 326 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar ett förslagsanslag av 6 926 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader ett förslagsanslag av 692 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 120 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar ett förslagsanslag av 5 438 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader ett förslagsanslag av 500 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 457 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Malmö: Inredning och utrustning av nya lokaler ett reservationsanslag av 300 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Göteborg: Avlöningar ett förslagsanslag av 3 279 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Göteborg: Omkostnader ett förslagsanslag av 197 000 kr.,

till Lärarhögskolan i Göteborg: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 155 000 kr.,

till Folkskoleseminarierna: Avlöningar ett förslagsanslag av 29 717 000 kr.,

till Folkskoleseminarierna: Omkostnader ett förslagsanslag av 2 181 000 kr.,

till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 695 000 kr.,

till Folkskoleseminarierna: Utrustning ett reservationsanslag av 950 000 kr.,

till Utbildning av förskollärare ett förslagsanslag av 1 450 000 kr.,

till Vidareutbildning av lärare m. m. ett reservationsanslag av 1 840 000 kr.,

till Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m. ett förslagsanslag av 7 554 000 kr.,

till Arvoden åt blivande lärare för blinda och döva ett förslagsanslag av 398 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 111, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 8 mars 1963, föreslagit riksdagen att

A. beträffande förslagen i propositionen avseende utbildning av ämneslärare samt folk- och småskollärare ävensom särskilda lärarutbildningsåtgärder och förskolläraryt utbildning

a) besluta om en utvidgning av den vid lärarhögskolorna anordnade enterminsutbildningen i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat;

b) besluta om en ökning av antalet utbildningsplatser för utbildning av lärare vid läroanstalter med praktisk lärarkurs i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat;

c) besluta att utbildning av folkskollärare och småskollärare skall anordnas vid lärarhögskolan i Göteborg fr. o. m. budgetåret 1963/64;

d) besluta att utbildning av folkskollärare i engelska skall anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat;

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen förordade särskilda åtgärder för ökad ämneslärarutbildning och för anordnande av utbildning av teknologie magistrar;

f) besluta att förskolläraryt utbildningen skall förstärkas fr. o. m. budgetåret 1963/64 och utbyggas i av departementschefen angiven omfattning;

g) bemyndiga Kungl. Maj:t att fatta de beslut och vidtaga de åtgärder i övrigt som fordras för genomförandet av vad departementschefen under A. föreslagit;

B. beträffande lärarhögskolorna, folk- och förskoleseminarierna, särskilda lärarutbildningsåtgärder, avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m. samt arvoden åt blivande lärare för blinda och döva för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa de anslag m. m., som närmare framgår av utskottets redovisning i det följande under avdelning II. -

I samband med förslagen under A. har utskottet till behandling förehaft följande motioner, vilka här återges grupperade i den ordning de anknyter till Kungl. Maj:ts olika förslag, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gillström m. fl.* (I: 709) och den andra inom andra kammaren av herr *Anderson* i Sundsvall *m. fl.* (II: 864), i vilka hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 111 måtte 1. uttala att ett lärarutbildningsblock snarast möjligt bör förläggas till Sundsvall och 2. besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att 1960 års lärarutbildningssakkunniga måtte erhålla i uppdrag att utreda frågan om förläggandet av en lärarhögskola till Sundsvall;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kaijser* och fröken *Stenberg* (I: 711) och den andra inom andra kammaren av herrarna *Wennerfors* och *Nordstrandh* (II: 871), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att antalet intagningsavdelningar vid folkskoleseminarierna läsåret 1963/64 skall uppgå till på folkskolläraryt linje sammanlagt 28 och på småskolläraryt linje sammanlagt 35;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr

Thorsten Larsson m. fl. (I: 713) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i *Hedenäset m. fl.* (II: 868), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 111 måtte 1. besluta att intagning till lärarutbildning vid folkskoleseminarierna höstterminen 1963 må ske till 35 avdelningar för småskolläroverutbildning och till 28 avdelningar för folkskolläroverutbildning i enlighet med skolöverstyrelsens förslag, 2. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att lärarutbildningsverksamheten planeras så att ytterligare sänkning av skolklassernas storlek kan genomföras successivt, så att antalet elever per klass läsåret 1972/73 normalt ej omfattar mer än 25;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Widén* och *Källqvist* (I: 715) och den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 867), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 111 måtte uttala sig för att en sådan utbyggnad av lärarhögskolororganisationen bör åstadkommas som svarar mot en ökad lärarutbildning i den omfattning som erfordras för att läsåret 1972/73 ingen klass i grundskolan normalt skall omfatta mer än 25 elever;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Eric Carlsson* och *Svanström* (I: 198) och den andra inom andra kammaren av herr *Skoglösa m. fl.* (II: 262), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att skolöverstyrelsen måtte erhålla uppdrag att utforma riktlinjer för vidareutbildningsverksamhet för lärare, bedriven huvudsakligen på länsplanet och genomförd som kvällsundervisning, samt att sådan vidareutbildningsverksamhet måtte påbörjas läsåret 1963/64;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kaijser* och fröken *Stenberg* (I: 712) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordstrandh m. fl.* (II: 870), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att teologisk översiktscurs skall anordnas vid universitetet i Göteborg fr. o. m. höstterminen 1963;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 696) och den andra inom andra kammaren av herr *Hammarberg m. fl.* (II: 850), i vilka hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t vid de överväganden som föregår beslutet om lokalisering av den regionala lärarutbildning som föreslås förlagd till vissa orter med tekniskt gymnasium bör beakta de synpunkter som anförts i motionerna som skäl för att en sådan utbildning skall förläggas till Västerås;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kaijser m. fl.* (I: 710) och den andra inom andra kammaren av herr *Eskel m. fl.* (II: 866), i vilka hemställts att riksdagen måtte uttala, att även Karlstad bör komma i fråga vid Kungl. Maj:ts prövning av förläggningsorter för teknologie magisterutbildning;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Birger Andersson m. fl.* (I: 695) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i *Luttra m. fl.* (II: 851), i vilka hemställts att riksdagen vid sin behand-

ling av propositionen nr 111 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag snarast möjligt rörande inrättande av ett förskoleseminarium i Skara, samordnat med folkskoleseminariet därstädes, i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* och fröken *Nordström* (I: 708) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 865), i vilka hemställts att riksdagen vid behandling av propositionen nr 111 måtte uttala att planering skyndsamt företages i syfte att möjliggöra en utökning av utbildningskapaciteten beträffande förskollärare med 200 platser fr. o. m. budgetåret 1964/65;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sundin* (I: 714) och den andra inom andra kammaren av herrar *Larsson* i *Norderön* och *Fälldin* (II: 869), i vilka hemställts att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 111 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning och förslag rörande upptagande av förskollärarytbildning i mellersta Norrland.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 864, II: 868, I: 715, II: 871, II: 262, II: 870, II: 850, II: 866, I: 695, I: 708 och I: 714.

De motioner, som anknyter till förslagen under B. redovisas under avdelning II. i det följande.

I propositionen nr 111 redogöres för vissa utredningar rörande ämneslärar- och klasslärarbehovet. Förslag framlägges om en ökning av antalet platser för pedagogisk utbildning av ämneslärare från 835 till 1 075 platser årligen. Av denna ökning svarar lärarhögskolorna för hälften och läroanstalter med praktisk lärarkurs för hälften. Folk- och småskollärarytbildning föreslås anordnad vid lärarhögskolan i Göteborg. Nya lärarhögskolor förutskickas i Uppsala och Umeå. Folkskoleseminariernas intagning förutsättes minska något. För undervisning i årskurs 4 av grundskolan föreslås obligatorisk folkskollärarytbildning i engelska. En betydande utökning av den decentraliserade akademiska undervisningen, särskilt i lärarbristämnen, förordas. En treårig utbildning av teknologie magistrar föreslås anordnad på två orter. Utbildningen av förskollärare föreslås förstatligad och utbildningskapaciteten utökad, bl. a. genom inrättande av två nya förskoleseminarier.

Föreslagna åtgärder tillsammans med automatiska kostnadsökningar beräknas kräva anslagshöjningar om sammanlagt 18,3 miljoner kr.

I det följande kommer endast att lämnas en översiktlig redogörelse för innehållet i propositionen. Redogörelsen utformas så, att under en första avdelning redovisas propositionens mera principiella del och under en andra avdelning vissa anslagsfrågor för budgetåret 1963/64. Utskottet kommer att avgiva utlåtande och hemställan i ett sammanhang i anslutning till den förra avdelningen och separat för varje särskilt anslag beträffande den senare avdelningen. I den mån redogörelse för innehållet i propositionen alltså inte lämnas i det följande får utskottet hänvisa till propositionen.

I. Utbildning av ämneslärare, folk- och småskollärare samt förskollärare m. m.

I det följande behandlas i olika avsnitt frågor rörande beräkningar av ämnes- och klasslärarbehovet, utvidgning av kapaciteten för utbildning av ämneslärare vid lärarhögskolor och praktisk lärarkurs, upprättande av nya lärarhögskolor, dimensionering av folkskoleseminarieorganisationen, folkskollärarytbildning i engelska, utökad decentraliserad akademisk undervisning, utbildning av teknologie magistrar samt förstatligande och utvidgning av förskoleseminarierna.

Lärarbehov och lärartillgång

Enligt direktiven för 1960 års lärarutbildningssakkunniga skulle de sakkunniga i samråd med bl. a. arbetsmarknadsstyrelsen beräkna behovet av såväl lärare i läroämnena som klasslärare.

Resultatet av beräkningarna, i vad avser ämneslärarbehovet, framlades i ett den 15 februari 1962 dagtecknat betänkande. En redovisning härför lämnades i propositionen nr 106 nämnda år vilken redogörelse i sammandrag återgavs i särskilda utskottets utlåtande nr 4 till föregående års riksdag. I propositionen förutsattes, att yttranden över denna prognos liksom över den i det följande berörda klasslärarprognosen skulle inhämtas och att man genom de förslag, som därvid kunde framkomma, borde erhålla ett brett underlag för en bedömning av vilka åtgärder läget krävde. En kort resumé över resultatet av ämneslärarprognosen lämnas i propositionen nr 111 och i anslutning därtill en redogörelse för de yttranden som avgivits däröver.

I vad gäller klasslärarbehovet överlämnade 1960 års lärarutbildningssakkunniga den 12 maj 1962 ett betänkande med titeln Klasslärarbehovet samt examinationsbehovet av folk- och småskollärare. Över betänkandet har yttranden inhämtats från ett antal myndigheter och organisationer. Någon redovisning av detta betänkande kunde självfallet inte ske i förutnämnda proposition nr 106 år 1962. Däremot lämnades på grundval av material, som av de sakkunniga under hand ställts till förfogande, en preliminär redogörelse för de slutsatser, som de gjorda undersökningarna kunde bedömas leda till. I förhållande till denna preliminära redogörelse innehåller det slutliga betänkandet vissa avvikelser med avseende bl. a. på det framräknade examinationsbehovet. En sammanfattande redogörelse för klasslärarprognosen och yttrandena däröver lämnas i propositionen nr 111 efter avsnittet om lärare i läroämnena.

Beträffande *ämnesläraryprognosen* må här endast nämnas, att för grundskolans högstadium behovet framräknats enligt två alternativ, nämligen dels att hela undervisningen på detta stadium skall bestridas av filosofie magistrar och jämställda (100-procentalternativet), dels att 40 % av undervisningen skall bestridas av vidareutbildade folkskollärare och 60 % av filosofie magistrar och jämställda (60-procentalternativet). Härmed erhålles också för det totala lärarbehovet två alternativ, även de benämnda 60- respektive 100-procentalternativ. Av prognosen framgår vidare bl. a. följande.

De redovisade talen för lärarbrist eller läraröverskott i de skilda ämnena uttrycker endast hur efterfrågan på lärare rent numeriskt balanserar om alla de antaganden uppfylles på vilka prognosen baserats. I prognosen ges uttryck för den uppfattningen, att man med säkerhet kan förutsäga, att långt efter det att behovet i ett ämne är fyllt på vissa centralt belägna platser, bristen kommer att bestå på avlägsnare orter i landet. Undersökningen tillmåter härvidlag lärarnas lokala bindningar en väsentlig roll.

Även om intresset begränsas till den numeriska balansen, anses precisionen i beräkningarna inte vara sådan, att den rättfärdigar bestämda uttalanden om vilket år balans uppnås. Trenderna säges emellertid vara så utpräglade, att för flertalet ämnen utsiktorna till balans under 1960-talet anses kunna bedömas med viss grad av säkerhet.

I modersmålet (svenska) erhålles enligt 60 %-alternativet läraröverskott senast 1965/66. Också om 100 %-alternativet väljes, kan någon gång under senare hälften av 1960-talet situationen antas vara under kontroll.

För moderna språk inträder enligt 100 %-alternativet — som för denna grupp anses mest realistiskt — numerisk balans 1966/67, varefter överskottet snabbt stiger. Enligt 60 %-alternativet skulle överskottet inträda redan 1963/64. Det kan enligt undersökningen knappast råda någon tvekan om att tillströmningen till dessa universitetsämnen bör dämpas under 1960-talet, i varje fall under dess senare del.

I ämnena historia, samhällskunskap, geografi och biologi erhålles enligt 60 %-alternativet vid decenniets mitt ett läraröverskott, som snabbt stegras de följande åren.

För gruppen matematik, fysik och kemi bedömes framtidsutsiktorna vara mindre ljusa. 100 %-alternativet beträffande dessa ämnen förklaras vara helt utan intresse. För 60 %-alternativet erhålles numeriskt överskott tidigast 1970/71 om man utgår från prognosens mest optimistiska antagande. Utgår man från det antagande, som för denna ämnesgrupp bedömts som det mest sannolika, kan bristen år 1970/71 beräknas till ca 550 lärare.

I den skrivelse, varigenom en rad myndigheter, organisationer m. fl. anmodades respektive bereddes tillfälle att yttra sig över den framlagda ämnesläraryprognosen, framhölls att remissorganen inte borde begränsa sig till att granska prognosmetodiken och därmed sammanhängande frågor utan att de även borde föreslå åtgärder eller redovisa uppslag till åtgärder, som de kunde finna motiveerade för att öka tillgången på lärararbetskraft, särskilt i matematik, fysik och kemi.

Någon entydig tendens kan inte spåras i remissyttrandena. I åtskilliga av dem betonas emellertid vikten av detaljerad statistik såsom underlag för en fortgående prognosverksamhet.

De osäkerhetsfaktorer remissorganen uppehållit sig vid då det gällt att bedöma prognosens beräkningar av *lärartillgången* har varit tillströmningen till universitet och högskolor, examinationsfrekvensen samt lärarbenägenheten.

Prognosens beräkning i vad gäller ett överskott av lärare i humanistiska ämnen i slutet av 1960-talet, ej att förväxla med ett överskott på humanister, har vållat skepsis. Det förhållandet att tidigare humanistprognoser hittills ej slagit in har påtalats av flera remissinstanser. I övrigt torde utskottet få hänvisa till den utförliga redovisning av remissvaren som lämnats på s. 9—16 i propositionen nr 111.

Den av 1960 års lärarutbildningssakkunniga framlagda *klasslärarprognosen* avser behovet av och tillgången på folk- och småskollärare. Beteckningen klasslärarprognos, bekväm såsom arbetsterm, är inte fullt adekvat, eftersom en väsentlig fråga i det problemkomplex prognosen omfattar är behovet av vidareutbildade folkskollärare på grundskolans högstadium. Undersökningen har åsyftat en såvitt möjligt allsidig belysning av de faktorer, som påverkar beräkningarna av behovet av folk- och småskollärare samt examinationsbehovet. De sakkunniga framhåller vikten av att de gjorda undersökningarna och beräkningarna upprepas, så snart omständigheterna talar för att sådana förändringar på skolans område inträtt, som kan förväntas påverka förutsättningarna för prognosen på ett avgörande sätt. Vidare framhålles betydelsen av kontinuerliga informationer om arbetsmarknadsläget.

Enligt erhållna direktiv av den 30 september 1960 skall de sakkunniga beräkna behovet av klasslärare för så lång tid, som kan prognostiskt överblickas. I föreliggande prognos har beräkningarna förts fram t. o. m. år 1980/81. Prognosen utmynnar i en beräkning av examinationsbehovet i fråga om folk- respektive småskollärare.

Småskollärarytbehovet utgöres i prognosen av behovet i folkskolans och grundskolans årskurser 1—3.

Folkskollärarytbehovet anges i första hand som behovet av klasslärare i årskurs 3—9 i folkskolan och 3—6 i grundskolan fram t. o. m. år 1965/66 och därefter som behovet av klasslärare i årskurs 4—9 i folkskolan och 4—6 i grundskolan. Därjämte avses behovet av vidareutbildade folkskollärare på högstadiet. Detta behov anges som 40 % av det totala behovet av lärare i teoretiska läroämnen jämte antalet lärare i yrkesvägledning och tillsynslärarytbehov. Slutligen avses behovet av folkskollärare utöver 40 % på högstadiet samt behovet av folkskollärare i andra högre skolor.

De sakkunnigas beräkning av folk- och småskollärarytbehovet, uttryckt i antalet erforderliga folk- respektive småskollärarytjänster, har genomförts stegvis via bedömningar och beräkningar av flera faktorer såsom barnantalets utveckling, elevernas fördelning på skolformer m. m., medeltalet elever per klass och antalet klassavdelningar.

Tillgången på lärare är, uttalar de sakkunniga, ett resultat av examination,

avgång och den ursprungliga lärarpopulationens storlek. De sakkunniga har vid sina beräkningar utgått från situationen läsåret 1960/61, för vilket läsåret en redovisning lämnats över antalet utbildade folk- respektive småskollärare, med fördelning bl. a. på ålder, kön och skolformer, samt över antalet tjänstlediga, fördelade efter tjänstledighetsorsak.

De sakkunniga konstaterar, att klasslärarbristen i förhållande till populationernas storlek ej kan anses särskilt stor.

För att klarlägga *examinationsbehovet* (rekryteringsbehovet) har 1960 års lärarbestånd framskrivits år för år. Arbetsvolymen för det kvarvarande beståndet har därefter beräknats. På motsvarande sätt har framskrivning skett av de successivt examinerade och en beräkning gjorts av det vid varje år kvarvarande beståndets arbetsvolym. För varje år har sedan de examinerades antal bestämts så, att deras arbetsvolym tillsammans med den arbetsvolym, som de kvarvarande från 1960 års bestånd och de förut examinerade väntas utföra, jämnt täcker behovet. Behovet har därvid definierats som det antal tjänster som erhålles sedan antalet övertidstjänster frändragits. Dessa övertidstjänster har antagits minska.

För att erhålla beräkningsgrunder härför har de sakkunniga genom en omfattande enkät beräknat bl. a.

- a) avgångskvoter för manliga och kvinnliga folkskollärare samt småskollärare, dels för varje år efter examen, dels för olika åldersår,
- b) verksamhetsgraden för samma kategorier, dels för varje år efter examen, dels för olika åldersår.

Resultaten av dessa beräkningar är i korthet följande:

Av 1 000 examinerade manliga folkskollärare kvarstår 764 i tjänst efter 10 år och 680 efter 20 år. För kvinnliga folkskollärare är talen 796 respektive 671 och för småskollärare 906 respektive 857. Tillämpas de avgångskvoter, som erhållits ur enkäten, på 1960 års lärarbestånd, fås att följande antal lärare lämnar yrket per år, nämligen 145 manliga folkskollärare, 149 kvinnliga folkskollärare och 119 småskollärare. Dessa värden stämmer enligt de sakkunniga bra med det faktiska antal som lämnade yrket under perioden 1955/60.

Enkäten ger vidare de värden på yrkesverksamhetsgraden, som framgår av följande tablå.

	År efter examen		
	1—7	8—14	15—21
Manliga folkskollärare	86,5 %	87,8 %	94,4 %
Kvinnliga folkskollärare	84,1 %	78,0 %	85,2 %
Småskollärare	86,1 %	86,5 %	91,3 %

På grundval av dessa beräkningar samt redovisade beräkningar över behovet av folk- respektive småskollärare har *examinationsbehovet* för åren 1964—1980 i vad gäller dessa båda lärarkategorier beräknats till de tal, som anges i följande tablå.

År	Folkskollärare	Småskollärare
1964	1 032	1 811
1965	204	831
1966	1 448	919
1967	1 096	292
1968	808	337
1969	650	630
1970	672	726
1971	1 084	708
1972	1 058	698
1973	396	590
1974	876	689
1975	1 038	627
1976	1 050	487
1977	902	568
1978	1 096	336
1979	714	344
1980	966	300

Medeltal per år fram till 1970 = 792 för småskollärare.

Medeltal per år fram till 1970 = 844 för folkskollärare.

Medeltal per år tiden efter 1970 = 535 för småskollärare.

Medeltal per år tiden efter 1970 = 918 för folkskollärare.

Remissorganens omdömen om den gjorda klasslärarprognosen är mycket positiva. Allmänt delas den i prognosen deklarerade uppfattningen om behovet av en fortlöpande prognosverksamhet. Några erinringar i avgörande hänseenden mot prognosens metodik och slutsatser har inte framkommit. Av de anförda synpunkterna redovisas här följande.

Skolöverstyrelsen accepterar i stort sett den tillämpade undersökningsmetodiken men understryker, att den rymmer åtskilliga osäkerhetsmoment. Bl. a. framhålles den osäkerhet, som är förbunden med en bedömning av övergång till »annan verksamhet» utanför läraryrket. Överstyrelsen anser, att det från olika synpunkter skulle varit värdefullt, om det i utredningen angivits, till vilka olika arbetsområden lärarna övergått. Denna sistnämnda synpunkt framhålles även av *arbetsmarknadsstyrelsen*.

Överstyrelsen framhåller vidare, att regional brist förekommer även då lärarbehovet totalt sett är fyllt och att det därför är nödvändigt, att examinationsbehovet inte beräknas i underkant. Trots grundligheten i de sakkunnigas beräkningar bör enligt överstyrelsens mening marginalen mellan det direkta klasslärarbehovet och det därav föranledda examinationsbehovet vidgas. Härigenom undanröjes, framhåller överstyrelsen, det starkaste hindret för fortsatt skolreformatorisk verksamhet, nämligen den otillräckliga tillgången på lärare av olika kategorier.

Slutligen uttalar skolöverstyrelsen, att en fullständig behovs- och tillgångskalkyl för olika kategorier av övningslärare skulle bilda ett värdefullt komplement till de framlagda ämnes- och klasslärarprognoserna.

Arbetsmarknadsstyrelsen anser, att prognosen bör kunna läggas till grund för dimensioneringen av seminarieorganisationen under 1960- och 1970-talen.

TCO konstaterar, att om några år — då för ämneslärarkategorien enligt föreliggande prognosmaterial redovisas ett överskott — kommer behovet av folkskollärare vid de högre skolorna att minska med den följd, att en hel del folkskollärare måste återgå till klasslärartjänstgöring. I denna situation är det enligt TCO:s mening konsekvent och nödvändigt — som de sakkunniga gjort — att som följd härav räkna med ett tillskott av folkskollärare för klasslärartjänstgöring. Risk för överskott av folkskollärare skulle annars uppstå. TCO anser det i detta läge ytterst angeläget, att redan examinerade folkskollärares tjänstgöring och försörjning inom sitt yrkesområde tryggas. TCO understryker vidare de sakkunnigas uttalande om betydelsen av kontinuerliga informationer om arbetsmarknadsläget.

Utbildning av ämneslärare

Nuvarande utbildningskapacitet

Antalet utbildningsplatser per läsår fördelat på olika utbildningsformer framgår av följande tablå, som visar platsantalet läsåret 1962/63 i jämförelse med 1961/62.

Antalet utbildningsplatser för ämneslärare fördelat på olika utbildningsformer

Utbildningsform	1961/62	1962/63	Ökning 1962/63
Lärarhögskolor:			
Stockholm: 3-terminsutbildning	65	65	—
Malmö 3-terminsutbildning	60	60	—
1-terminsutbildning	—	40	+ 40
Göteborg: 1-terminsutbildning	—	90	+ 90
Praktisk lärarkurs:			
Gymnasier och seminarier	476	ca 490	+ 14
Lärarytbildningsblock	24	90 ¹	+ 66 ¹
Summa	625	835	+ 210

Som en kommentar till denna tablå må nämnas att lärarytbildningssakkunniga i sitt förslag om anordnande av 1-terminsutbildning vid lärarhögskolor räknat

¹ I proposition och riksdagsbeslut våren 1962 beräknades block-kapaciteten öka med omkring 100 platser.

med, att denna utbildning skulle förläggas till alla tre lärarhögskolorna och vid var och en av dessa dimensioneras för ca 90 lärarkandidater per läsår. Med hänsyn till de lokalproblem och de organisatoriska svårigheter, som kunde väntas uppstå vid lärarhögskolorna i Stockholm och Malmö, om de sakkunnigas förslag genomfördes fullt ut redan fr. o. m. läsåret 1962/63, begränsades emellertid kapacitetsökningen för detta läsår på sätt som framgår av tablån.

Den beslutade utökningen av lärarhögskolornas utbildningskapacitet avsåg huvudsakligen att möta tillströmningen av lärarkandidater direkt från universitetet. Utbyggnaden av lärarutbildningsblocken var däremot i första hand avsedd som en åtgärd för att nedbringa provårsköns omfattning.

Förslag om ökad intagning av ämneslärarkandidater 1963/64 vid befintliga lärarhögskolor

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden för budgetåret 1963/64, dels såvitt gäller lärarhögskolan i Stockholm, dels — i slutligt föreliggande anslagsäskanden — såvitt gäller lärarhögskolan i Göteborg, att intagningskapaciteten ökas med sammanlagt 120 lärarkandidater per läsår. Denna intagningsökning avses komma till stånd genom anordnande av 1-terminsutbildning vid lärarhögskolan i Stockholm med en intagning av 45 lärarkandidater varje termin samt genom utvidgning av intagningen till 1-terminsutbildningen i Göteborg från nuvarande 45 lärarkandidater varje termin till 60 lärarkandidater varje termin.

I motiveringen för förslaget om anordnande av 1-terminsutbildning vid lärarhögskolan i Stockholm anför överstyrelsen, att utbyggnaden av ifrågavarande utbildning enligt proposition 1962:106 avsetts ske i etapper. Vidare framhålles att rekryteringen till utbildningen i Göteborg visat sig tillfredsställande och att det är angeläget, att denna utbildningsform snarast får största möjliga omfattning.

Under hand har inhämtats att lokalbehovet för en 1-terminsutbildning vid lärarhögskolan i Stockholm kan tillgodoses utan att statliga investeringar för nybyggnad av lokaler ifrågakommer.

Av handlingarna inhämtas att *lärarutbildningssakkunniga* biträder förslaget om en utvidgning av intagningen till 1-terminsutbildningen vid lärarhögskolan i Göteborg.

Kostnaderna för den föreslagna utökningen uppgår till ca 1 680 000 kr. vid lärarhögskolan i Stockholm och 630 000 kr. vid lärarhögskolan i Göteborg.

Förslag om ökad intagning 1963/64 vid praktisk lärarkurs

Skolöverstyrelsen föreslår i sina anslagsäskanden för budgetåret 1963/64, sådana dessa slutligt föreligger, att den årliga utbildningskapaciteten vid de praktiska lärarkurserna ökas med 100 platser. Därutöver föreslår *1960 års lärarut-*

bildningssakkunniga dels i särskild skrivelse den 21 november 1962, dels i sitt betänkande *Lärarhögskolor i Uppsala och Umeå*, att den årliga utbildningskapaciteten vid lärarkursen i Umeå utökas med 20 platser under ett övergångsskede, intill dess att en lärarhögskola i Umeå kan börja sin verksamhet. En närmare redogörelse för de sakkunnigas förslag lämnas i nästa avsnitt.

Skolöverstyrelsens förslag innebär, *dels* att 70 nya utbildningsplatser borde skapas genom en utbyggnad av de s. k. lärarutbildningsblocken, antingen genom utvidgning av befintliga block eller genom anordnande av nya block, *dels* att ytterligare 30 nya utbildningsplatser borde skapas genom vissa förstärkningsåtgärder i syfte att göra lärarkursanstalternas utbildningskapacitet mer elastisk i förhållande till behovets växlande storlek samt inriktning på vissa ämneskombinationer.

Beträffande det förstnämnda förslaget om en utbyggnad av lärarkursanstalterna framhåller överstyrelsen, att det totala antalet sökande till höstterminskurserna regelmässigt överstiger antalet disponibla platser, varför ett antal sökande ej kan mottagas (höstterminen 1962 gällde detta 54 sökande). På vårterminen däremot förekommer enligt överstyrelsen, att antalet sökande understiger antalet disponibla platser (vårterminen 1963 ett underskott på 14 sökande).

Kostnaderna för den av skolöverstyrelsen föreslagna utvidgningen med (70 + 30 =) 100 utbildningsplatser beräknas av överstyrelsen till 2 015 000 kr., varav 920 000 kr. under anslaget till avlöningar vid statliga allmänna gymnasier m. m. och 1 365 000 kr. under anslaget till avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m. Härtill kommer kostnaderna för den av lärarutbildningssakkunniga föreslagna utökningen av platsantalet i Umeå, vilka kostnader beräknas till 107 000 respektive 276 000 kr. under nyssnämnda anslag.

Förslag om nya lärarhögskolor i Uppsala och Umeå

Lärarutbildningssakkunniga har dels i skrivelse den 21 november 1962, dels i ett den 20 december 1962 daterat betänkande framlagt förslag rörande inrättande av lärarhögskolor i Uppsala och Umeå. Av den skrivelse, med vilken de sakkunniga överlämnat sitt betänkande, framgår att de sakkunniga för närvarande låter utarbeta ett arbetsprogram för övergång från nuvarande lärarutbildningsanstalter, såsom folkskoleseminarier och lärarkursläroverk, till en utbildningsorganisation av lärarhögskolor. Det framhålles, att detta arbete ännu inte är slutfört, och att frågan knappast heller kan bli löst, förrän de sakkunniga hunnit bilda sig en säkrare uppfattning om lärarutbildningens innehåll och utformning. Enligt de sakkunnigas mening kräver dock behovet av väl utbildade lärare, i synnerhet på grundskolans högstadium, att åtgärder snabbt vidtages för att häva bristen.

Det framlagda betänkandet utmynnar i förslag *dels* om inrättande av en lärarhögskola i Uppsala fr. o. m. budgetåret 1964/65, *dels* om principbeslut att inom en nära framtid förlägga lärarhögskola till Umeå, *dels* om ökning av utbildningskapaciteten vid den praktiska lärarkursen i Umeå fr. o. m. budgetåret 1963/64 till dess att en lärarhögskola i Umeå kan börja sin verksamhet.

De sakkunniga understryker, att lärarutbildningens innehåll, omfattning och organisation vid den föreslagna lärarhögskolan i Uppsala av nyss angivna skäl inte kunnat få den slutliga utformning, som det enligt givna direktiv åligger de sakkunniga att sedermera föreslå.

Beträffande förslagens bakgrund och innehåll inhämtas vidare huvudsakligen följande.

U p p s a l a

De sakkunniga föreslår, att lärarhögskolan i Uppsala börjar sin verksamhet den 1 juli 1964 med ämneslärarutbildning av s. k. Göteborgsmodell — 1-terminsutbildning. Under det första verksamhetsåret räknas med att ca 40 ämneslärare per termin skall utbildas.

De sakkunniga, som även övervägt frågan om en definitiv placering av lärarhögskolan i Uppsala, har i samråd med företrädare för universitetet funnit, att en förläggning till kvarteret Observatoriet (Luthagsgården) skulle innebära en synnerligen gynnsam lösning av lokaliseringsfrågan. De sakkunniga har funnit, att lärarhögskolans administrativa och pedagogiska centrum kan erhålla provisoriska lokaler i folkskoleseminariet. Därvid måste emellertid erforderligt antal av seminariets övningskoleklasser flyttas ut till stadens skollokaler. Däröfver har preliminär överenskommelse träffats med staden den 11 december 1962.

Nämnda överenskommelse mellan staten och staden innebär vidare, att en extern övningskola för lärarhögskolan, omfattande fem parallellklasser av grundskolans högstadium, förlägges till Tiundaskolan i staden.

De sakkunniga framhåller, att Tiundaskolan inte kan komma att räcka till för lärarhögskolans hela behov av övningsundervisning på grundskolans högstadium, men påpekar, att läsåret 1964/65 ytterligare ca 80 högstadieklasser kan beräknas stå till förfogande för övningsserier på detta stadium.

Lärarhögskolans övningsundervisning på gymnasiestadiet föreslås i första rummet bli förlagd till Katedralskolan i Uppsala. Samtidigt förutsätter de sakkunniga, att den egentliga praktiska lärarkursen vid Katedralskolan och vid folkskoleseminariet i Uppsala skall upphöra vid slutet av vårterminen 1964. I den preliminära överenskommelsen med staden har de sakkunniga sökt tillgodose lärarutbildningens intressen även beträffande vissa lokal- och ombyggnadsfrågor samt utrustningsfrågor.

De sakkunniga föreslår, att vid lärarhögskolan skall inrättas en professur i praktisk pedagogik, när verksamheten vid högskolan vidgats till att omfatta

även klasslärare eller andra typer av ämneslärarutbildning (tretermensutbildning). Under en övergångstid anses undervisningen i pedagogik böra bestridas av en lektor i psykologi och pedagogik.

U m e å

De sakkunniga anför, att byggnadsstyrelsen i september 1962 färdigställt ett förslag till utbyggnadsplan för ett universitet i Umeå, i vilken plan man räknat med att vissa humanistiska och matematisk-naturvetenskapliga utbildnings- och forskningsvägar skall skapas. I samband med utbyggnaden av akademisk utbildning och forskning aktualiseras enligt de sakkunnigas mening frågan om att inrätta en lärarhögskola i staden. Umeås skolväsen bedömes erbjuda ett tillräckligt underlag för lärarkandidaternas övningsundervisning. Utbildningskapaciteten vid lärarhögskolan förutsättes dock inte kunna bli lika stor som vid de redan inrättade lärarhögskolorna.

Så snart närmare kännedom nåtts om i vilken omfattning och i vilken takt akademisk utbildning kan komma till stånd i Umeå, bör enligt de sakkunnigas mening ett tidsprogram och ett mera detaljerat förslag om en lärarhögskola avgivas. De sakkunniga förklarar sig för närvarande inte beredda att ange någon tidpunkt för lärarhögskolans start men räknar med att den kommer att inrättas under de närmaste åren.

De sakkunniga har undersökt möjligheterna att öka utbildningskapaciteten vid den praktiska lärarkursen i Umeå under ett övergångsskede, tills en lärarhögskola kan börja sin verksamhet. Det har därvid befunnits att under vissa förutsättningar skulle lärarkursen kunna utökas från ca 15 till 25 lärarkandidater per termin. Villkoren för en dylik ökning av utbildningskapaciteten angives vara, dels att en biträdande föreståndare förordnas vid lärarkursen, dels att även andra läroanstalter än läroverket anlitas för lärarkandidaternas övningsundervisning. De sakkunniga föreslår, att åtgärder för en dylik utökning av lärarkursen vidtages.

Vidare föreslår de sakkunniga, att en tjänst som universitetslektor i pedagogik inrättas i lönegrad Ao 27. Så snart den akademiska undervisningen för avläggande av filosofiska examina börjar i staden, bör enligt de sakkunnigas mening sådana studerande, som utbildar sig till ämneslärare, ha möjlighet att dels förvärva 1—2 akademiska betyg i ämnet pedagogik, dels genomgå den för filosofisk ämbetsexamen obligatoriska kursen i psykologi samt pedagogikens teori och historia. Innehavaren av denna tjänst föreslås ombesörja undervisningen och förrätta tentamina i ämnet. Inrättandet av en sådan tjänst bör enligt de sakkunnigas mening i hög grad stimulera all lärarutbildning i Umeå.

K o s t n a d e r

Kostnaderna för en lärarhögskola i *Uppsala* beräknas för budgetåret 1963/64 till sammanlagt 59 000 kr., vartill emellertid kommer ett belopp av 55 000 kr.

för iordningställande av lokaler i nuvarande folkskoleseminariet i Uppsala. Kostnaderna för lärarhögskolan under budgetåret 1964/65 beräknas till 2 986 000 kr.

Kostnaderna för den föreslagna utvidgningen av den praktiska lärarkursen i Umeå beräknas för budgetåret 1963/64 till 383 000 kr., varav 107 000 kr. i kursledar- och seriearvoden m. m. samt 276 000 kr. i avlöning åt deltagarna i kursen.

Remissyttranden

De sakkunnigas förslag rörande inrättande av en lärarhögskola i Uppsala har tillstyrkts av *samtliga remissinstanser*. Förslaget om en lärarhögskola i Umeå har tillstyrkts av *flertalet remissinstanser* och även förslaget om en utökning av den praktiska lärarkursen i Umeå, till dess att lärarhögskolan börjat sin verksamhet, har i stort sett tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Tveksamma eller avstyrkande yttranden beträffande förslagen om lärarutbildning i Umeå har avgivits av *statskontoret* och *SACO*. Det föreslagna universitetslektoratet i Umeå har kommenterats av ett mindre antal remissinstanser, av vilka *universitetskanslersämbetet* och *1962 års Umeåkommitté* anmält avvikande meningar.

Beträffande förslaget om en utvidgning av den praktiska lärarkursen i Umeå uttalas tveksamhet av *statskontoret*. Statskontoret finner sannolikt, med tanke på den utbildningskapacitet som är nödvändig vid en fullständig övergång till lärarhögskoleutbildning, att även andra förläggningsorter än universitetsstäder måste komma i fråga. Om detta resonemang skulle vara riktigt, borde man i stället för att öka ut den praktiska lärarkursen i Umeå upprätta en praktisk lärarkurs eller ett lärarutbildningsblock på någon ort, som på grund av omfattningen av sitt skolväsen och förhållandena i övrigt kunde tänkas i framtiden få en lärarhögskola. Härvid syntes Sundsvall vara den från flera synpunkter lämpligaste orten.

Ett nytt lärarutbildningsblock i Sundsvall skulle inte ge nämnvärt större ökning av totalkapaciteten men däremot ge möjlighet att vid lärarutbildningen utnyttja den erfarenhet av enhetsskolan, som där finnes, en sak av betydelse, då ämneslärarna i stor utsträckning komme att få sitt arbete förlagt till grundskolans högstadium.

Utbildning av folk- och småskollärare

Utbildning av folk- och småskollärare bedrivs innevarande budgetår dels vid lärarhögskolorna i Stockholm och Malmö, dels vid 21 folkskoleseminarier. Ett av seminarierna, folkskoleseminariet i Lund, kommer att upphöra med utgången av innevarande budgetår. Även Annedals folkskoleseminarium i Göteborg står under avveckling och kommer att vara helt avvecklat med utgången av budgetåret 1964/65.

Förslag rörande utbildningskapaciteten 1963/64

Lärarhögskolorna

Skolöverstyrelsen föreslår, att lärarhögskolan i Göteborg skall taga in 48 folkskollärarkandidater och 48 småskollärarkandidater per termin. Beträffande övriga lärarhögskolor räknas i fråga om utbildningen av folk- och småskollärare med oförändrad utbildningskapacitet. Lärarhögskolornas årliga intagningskapacitet skulle sålunda bli 288 folkskollärarkandidater och 144 småskollärarkandidater. En häremot svarande examination av folkskollärare uppkommer år 1965, eftersom intagningsökningen skett redan fr. o. m. vårterminen 1963. Beträffande småskollärarna ökar examinationen i full utsträckning år 1966.

Folkskoleseminarierna

Skolöverstyrelsen föreslår, att antalet intagningsavdelningar vid folkskoleseminarierna fastställs till de tal som anges i följande uppställning.

<i>Antal intagningsklasser av:</i>	ht 1961	ht 1962	ht 1963 (förslag)
4-årig folkskollärlinje	8	8	8
2-årig folkskollärlinje	18	19	20
3-årig småskollärlinje	26	26	19
2-årig småskollärlinje	22	26	16

I sin motivering för detta förslag anknuter överstyrelsen till de beräkningar av examinationsbehovet som framlagts i lärarutbildnings-sakkunnigas betänkande om klasslärarbehovet samt examinationsbehovet av folk- och småskollärare (klasslärarprognosen). Överstyrelsen framhåller, att överstyrelsen i sitt yttrande över de sakkunnigas betänkande framhållit några omständigheter, som torde medföra ett ökat behov av klasslärare, särskilt folkskollärare, utöver vad de sakkunniga kommit till. Sålunda anser överstyrelsen, att man bör räkna med större avgång av folkskollärare, som skaffar sig fullständig adjunksbehörighet. Överstyrelsen framhåller vidare, att man måste ta hänsyn till den bristande rörligheten hos arbetskraften, vilken medför att det lokalt eller regionalt kan föreligga en bristsituation, även om det för landet i dess helhet skulle väga jämnt mellan lärartillgång och lärarbehov. Man bör enligt överstyrelsens mening också räkna med att svenska lärare kan komma att i ökad utsträckning tas i anspråk för verksamhet i utvecklingsländerna. Slutligen anser överstyrelsen, att man med hänsyn till den osäkerhet, som alltid måste vidlåda beräkningar rörande det framtida lärarbehovet, vid planeringen av lärarexaminationen bör räkna med nödvändigheten av en ej alltför liten säkerhetsmarginal.

Överstyrelsen föreslår, att intagningen vid folkskoleseminarierna år 1963 avpassas så, att examinationen år 1965 omfattar omkring 1 000 folkskollärare och omkring 1 100 småskollärare.

De av skolöverstyrelsen framlagda förslaget angående intagningens omfattning år 1963 har enligt vad överstyrelsen framhåller föregåtts av överläggningar med 1960 års lärarutbildningssakkunniga.

Några rekryteringssvårigheter anser överstyrelsen icke behöva befaras med anledning av den föreslagna intagningens omfattning.

Seminarieorganisationen kommer vid bifall till överstyrelsens förslag att budgetåret 1963/64 omfatta sammanlagt 184 klasser mot 174 innevarande budgetår, alltså en ökning med 10 klasser. Härtill kommer, att överstyrelsen föreslagit en intagning av 28 lärarkandidater per klass på tvåårig folkskollärlinje, vilket enligt vad överstyrelsen framhåller ställer ökade krav på tillgången till handledarklasser.

Folkskollärlärodbildning i engelska

De krav som gäller för behörighet att undervisa i främmande språk inom det obligatoriska skolväsendet och de vägar som står öppna för att förvärva sådan behörighet finns angivna i Kungl. Maj:ts kungörelse 1959: 107 (ändr. 1961: 326). I propositionen lämnas (s. 43 och 44) en redogörelse för dessa bestämmelser, till vilken torde få hänvisas.

Enligt Kungl. Maj:ts tilläggsdirektiv till 1960 års lärarutbildningssakkunniga den 6 juni 1962 skall de sakkunniga bl. a. behandla frågan om »den komplettering av den reguljära klasslärodbildningen med utbildning i engelska, som fordras med hänsyn till att engelska skall vara obligatoriskt ämne på grundskolans mellanstadium».

Lärodbildningssakkunniga har nu genom en för ändamålet tillkallad expert, rektorn vid Rostads folkskoleseminarium i Kalmar Erik Blix, låtit utreda nys angivna fråga och har i ett den 20 december 1962 dagtecknat betänkande med titeln »Folkskollärodbildningen i engelska» föreslagit vissa provisoriska åtgärder i syfte att inom den nuvarande klasslärodbildningens ram förstärka utbildningen i engelska. De sakkunniga förklarar sig väl medvetna om önskemålet, att klasslärodbildningen i engelska omprövas och ytterligare förbättras på längre sikt, när en ny utbildningsorganisation i en framtid gör detta möjligt. Under förevarande omständigheter har de sakkunniga emellertid ansett sig böra föreslå vissa provisoriska åtgärder och funnit det angeläget, att dylika åtgärder genomföres redan fr. o. m. läsåret 1963/64.

De sakkunniga summerar sin redogörelse för den hittillsvarande lärodbildningssituationen i ämnet engelska på följande sätt.

Vid undervisningen i engelska på försöksskolans mellanstadium har man genom praktiserande av lärobyten i stor utsträckning tillämpat en typ av ämneslärodbildningssystem. Med en tillgång på ca 50 % behöriga lärodbildare på mellanstadiet har man kunnat sörja för att åtminstone ca 94 % av denna undervisning inom årskurserna 5 och 6 av A-formen och åtminstone 59 % av densamma inom B-formen har kunnat omhändertas av lärodbildare med full kompetens. Radioundervis-

ningen i engelska har varit av mycket stor betydelse, när det gäller att sörja för undervisningen i detta ämne i klasser av B-typ.

De sakkunniga framhåller, efter att ha lämnat vissa synpunkter på frågan om att genom en förlängd eller en differentierad utbildning uppnå en mer definitiv lösning av det aktuella problemet, att engelskans ställning som obligatoriskt ämne fr. o. m. årskurs 4 i grundskolan kräver snabbt verkande åtgärder för en provisorisk lösning av frågan om lärarutbildningen i ämnet. Det understrykes, att den definitiva lösningen därigenom inte blir mindre angelägen.

Det är enligt vad de sakkunniga framhåller inte möjligt att i årskurs 4 tillämpa lärarbyte i syfte att få kompetenta undervisare i engelska på det sätt som hittills skett beträffande årskurserna 5 och 6. Av detta skäl bör enligt de sakkunnigas uppfattning tills vidare alla klasslärare på mellanstadiet utbildas så, att de blir kompetenta att handha undervisning i engelska i årskurs 4.

De sakkunniga föreslår, att den undervisning om tre veckotimmar i engelska, som de nuvarande *behörighetskursernas två första terminer* omfattar, infogas såsom en *obligatorisk* del av folkskollärarytbildningen. Denna obligatoriska del föreslås till tiden förlagd till de båda första utbildningsterminerna vid lärarhögskolas folkskollärlinje och vid tvåårig folkskollärlinje samt till årskurs III av fyraårig folkskollärlinje. Utbildningen föreslås utformad dels med inriktning mot uppgiften att undervisa i årskurs 4, dels med sikte på fortsatt utbildning för full behörighet. Vissa åtgärder i syfte att preparera lärarkandidaterna på den fyraåriga linjen för ifrågavarande utbildning föreslås. Denna obligatoriska utbildning skulle tillsammans med en kortare obligatorisk sommarkurs, för vilken i det följande redogöres, ge behörighet att undervisa i engelska i årskurs 4.

För erhållande av full behörighet att undervisa i engelska föreslås därutöver gälla krav på genomgång av den nuvarande behörighetskursens tredje termin. Härvidlag skulle emellertid alltjämt frihet råda. De sakkunniga räknar emellertid med att den obligatoriska undervisningen i engelska kommer att leda till ett ökat antal deltagare i utbildningens frivilliga del.

De sakkunniga föreslår vidare, att en *obligatorisk sommarkurs* av tre veckors längd förlägges mellan utbildningens andra och dess frivilliga tredje termin.

De sakkunniga föreslår, att även *lärarkandidater på småskollärlinje* blir berättigade att delta i den föreslagna utbildningen. Det framhålles, att en dylik anordning redan genomförts vid lärarhögskolan i Malmö.

För att skapa utrymme för den föreslagna obligatoriska utbildningen i engelska föreslår de sakkunniga, att undervisningen i *slöjd* på folkskollärlinje reduceras från 8 till 4 veckotimmar. Enligt en av de sakkunniga företagen undersökning av undervisningen i ämnet i Västmanlands län bestrides den helt övervägande delen av undervisningen av facklärare med föreskriven kompetens och endast en ringa del av folkskollärare. Med hänsyn härtill finner de sakkunniga

en reducering av timtalet för detta ämne befogad. För kompletterande utbildning tänker sig de sakkunniga anordnande av fortbildningskurser.

De sakkunniga föreslår vidare, att bestämmelserna om inträde vid lärarhögskola och folkskoleseminarium ändras så, att godkänt vitsord i engelska blir obligatoriskt.

Slutligen föreslås att det inom ramen för skolöverstyrelsens reguljära kursverksamhet anordnas fortbildningskurser för sådana folkskollärare, som endast genomgått den obligatoriska utbildningen och som önskar förvärva full behörighet att undervisa i engelska på mellanstadiet.

Nettokostnaderna för de av de sakkunniga föreslagna åtgärderna beräknas till 29 000 kr. för budgetåret 1963/64 och till 178 000 kr. för budgetåret 1964/65.

De sakkunnigas förslag tillstyrkes i huvudsak av flertalet *remissinstanser*, vilka dock genomgående understryker de föreslagna anordningarnas provisoriska karaktär. Tveksamma eller avstyrkande yttranden beträffande förslaget huvudpunkter har redovisats av *statskontoret* samt *flertalet seminarierektorer*, som ställer sig betänksamma inför ett tillskapande av en ny, lägre behörighet för undervisning i engelska.

Särskilda lärarutbildningsåtgärder

I samband med det underskott på lärare inom vissa ämnesgrupper, som uppkommit, beroende på bl. a. en otillräcklig utbildningskapacitet inom vissa sektorer av universitetsorganisationen, har, jämsides med en utökning av utbildningsresurserna vid universiteten, andra vägar prövats att komma till rätta med situationen. Av särskild betydelse har därvid varit åtgärder för att stimulera folkskollärare till fortsatta studier, antingen vid särskilda vidareutbildningskurser eller vid universitet eller genom korrespondenskurser för akademiska betyg. Innevarande budgetår har dessutom prövats en ny väg, öppen även för andra än folkskollärare, nämligen särskild akademisk undervisning för ett betyg, förlagd utanför universitetsorterna. Förslag kommer att i det följande framläggas om anordnande dels av dylik undervisning även på tvåbetygsnivå, dels av en treårig lärarutbildning för främst de tekniska gymnasiernas och fackskolornas behov.

Vidareutbildning av folkskollärare

På grundval av riksdagens beslut år 1958 tillkom nu gällande bestämmelser om vidareutbildning av folkskollärare. Även dessförinnan hade emellertid vidareutbildningsverksamhet bedrivits, om också i något annorlunda former.

Vidareutbildning för ämneslärartjänst i lönegrad Ao 19 för folkskollärare med viss vidareutbildning sker på två vägar. Den ena är en huvudsakligen akademisk väg och innefattar förvärv genom universitetsstudier av två betygsenheter för filosofisk ämbetsexamen samt genomgång av en s. k. biämneskurs och en

kurs i psykologi och pedagogik. Den andra är helt byggd på särskild kursverksamhet och omfattar dels två s. k. terminskurser, dels en biämneskurs och en kurs i psykologi och pedagogik, vardera av omkring tre veckors längd. Den sistnämnda formen av vidareutbildning är förlagd i huvudsak till lärarhögskolor och folkskoleseminarier, och den beräknas ta i anspråk ett läsår och någon del av angränsande sommarferier.

Folkskollärare, som genomgår vidareutbildning i någon av de här nämnda formerna, äger rätt att åtnjuta tjänstledighet med B-avdrag i enlighet med kungörelsen 1954: 502.

Av en i propositionen på s. 53 intagen sammanställning framgår, att jämfört med föregående budgetår antalet deltagare i kurser i matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen ökat. Detta har skett i enlighet med en den 6 juni 1962 beslutad ändring av bestämmelserna angående vidareutbildning av folkskollärare, varigenom föreskrivits att vidareutbildningskurser, såvida ej särskilda skäl föreligger, ej bör anordnas i ämneskombinationer, där genom annan utbildning god tillgång på lärare kan förväntas. En bidragande orsak till att rekryteringen till kurserna i fysik och kemi kunnat ökas är att överstyrelsen efter medgivande av Kungl. Maj:t försöksvis anordnat en kurs i vardera ämnet förlagd till kvällstid. Dessa kurser sträcker sig över två terminer men har samma innehåll som terminskurserna.

För nästa budgetår föreslår överstyrelsen, såsom närmare framgår av vad som i det följande anföres under anslagspunkten Särskilda lärarutbildningsåtgärder, en utvidgning av kursverksamheten medförande en sammanlagd kostnadsökning, bortsett från viss automatisk kostnadsstegring, av 160 000 kr. Med hänsyn till bristen på utbildade yrkesvalslärare begäres sålunda medel för ytterligare en kurs i yrkesvägledning samt i anslutning till denna en terminskurs i samhällskunskap. Härutöver föreslår överstyrelsen anordnande av, förutom ytterligare två biämneskurser och en psykologikurs, två terminskurser i historia. Dessa avses bli kombinerade med de terminskurser i kristendomskunskap, som enligt beslut av riksdagen tillkommit fr. o. m. innevarande budgetår.

Regional akademisk undervisning

I de särskilda bestämmelser, som den 6 juni 1962 utfärdats om *ettbetygsundervisningen utanför universiteten*, föreskrives bl. a. följande.

Kurser anordnas i samarbete mellan universiteten och skolöverstyrelsen. Efter samråd med universitetskanslern beslutar överstyrelsen i vilka av ämnena matematik, fysik, kemi, nationalekonomi och statskunskap, på vilka orter samt i samarbete med vilka universitet undervisning skall anordnas. Vissa laborationer m. m. må i begränsad omfattning förläggas till universitetsinstitutioner. Vissa förberedande kurser anordnas av överstyrelsen.

Inspektor och examinator vid kurs förordnas av kanslern. Den administrativa ledningen för kurserna på varje ort utses av överstyrelsen efter samråd med vederbörande skolstyrelse.

Behörig att delta i ettbetygsundervisningen är *dels* examinerad folkskollärare, som genom avlagd studentexamen eller eljest uppfyller gällande villkor för universitetsstudier i ifrågakommande ämne, *dels* folkskollärare, som — utan att äga behörighet att inskrivas som studerande vid universitet — inhämtat de särskilda förkunskaper, som vid universitetsstudier i ämnet kräves för betygsgraden Godkänd i filosofisk ämbetsexamen, *dels* ock — i mån av utrymme — den som genom avlagd studentexamen eller eljest uppfyller gällande villkor för universitetsstudier i ämnet. Kursdeltagare, som uppfyller gällande villkor för universitetsstudier, inskrives som studerande vid vederbörande universitet.

De krav som uppställs för godkänd tentamen förutsättes helt överensstämma med dem som gäller vid den inom universiteten bedrivna undervisningen.

Folkskollärare, som deltar i de regionala kurserna, äger rätt att åtnjuta tjänstledighet med B-avdrag i enlighet med kungörelsen 1954: 502.

Akademiska ettbetygskurser har läsåret 1962/63 varit förlagda till elva orter, nämligen Borlänge, Borås, Falun, Gävle, Kalmar, Kristianstad, Linköping, Luleå, Norrköping, Västerås och Örebro.

I överstyrelsens äskanden för nästa budgetår beträffande det nuvarande anslaget Vidareutbildning av lärare m. m., vilka redovisas närmare i det följande under den nya anslagsrubriken Särskilda lärarutbildningsåtgärder, förutsättes att regionala ettbetygskurser skall komma till stånd på ytterligare två orter utöver de nuvarande elva. Den sammanlagda merkostnaden härför beräknas till 200 000 kr. Dessutom begär överstyrelsen ett belopp av 50 000 kr. för ett nytt bidragsändamål, nämligen för stöd åt sådan akademisk undervisning i bristämnen, som anordnas av studieförbund.

Den av överstyrelsen i samarbete med universiteten hittills anordnade regionala undervisningen är begränsad till ettbetygsstadiet. Förslag har framkommit om att utvidga verksamheten till att också omfatta **a k a d e m i s k a t v å b e t y g s k u r s e r**.

På föranstaltande av departementet har därför närmare undersökts vilka möjligheter som föreligger att anordna decentraliserad akademisk utbildning på tvåbetygsstadiet i matematik, fysik och kemi. Slutsatsen av hittills gjorda undersökningar är, att vissa förutsättningar föreligger för att sådan utbildning skulle kunna komma till stånd i Örebro och Linköping. Att det visat sig lämpligt att begränsa utbildningen till dessa två orter beror på flera faktorer såsom tillgången på lämpliga lokaler, förekomsten av ett tillräckligt rekryteringsunderlag, tillgången på kvalificerade lärare samt ett lämpligt avstånd från universitetsort. Beträffande tidpunkten för ett igångsättande av en tvåbetygsundervisning har undersökningarna utmynnat i den uppfattningen, att sådan undervisning borde kunna komma till stånd i matematik fr. o. m. höstterminen 1963, i fysik fr. o. m. läsåret 1964/65 och i kemi fr. o. m. läsåret 1965/66. Vad beträffar de årliga driftkostnaderna har dessa för respektive ämnen från de ifrågasatta kursorternas sida beräknats till, för matematik ca 2 000 kr., för fysik drygt 10 000 kr. och för kemi ca 12 000 kr. per studerande. Det har vidare preliminärt angivits, att investeringskostnaderna för ämnena fysik och kemi skulle uppgå till sammanlagt ca 1 500 000 kr.

Med särskild skrivelse av den 31 januari 1963 har skolöverstyrelsen överlämnat framställningar från länskolnämnden i Östergötlands län samt vissa rektorer, i vilka det anhålles om medel för anordnande av akademisk undervisning för två betyg i kristendomskunskap. Överstyrelsen hänvisar till den besvärande lärarbrist, som råder i detta ämne, och tillstyrker, att tvåbetygskurser i ämnet anordnas.

Akademisk korrespondensundervisning

För nästa budgetår föreslår överstyrelsen, att bidraget till Hermods korrespondensinstitut ökas med 120 000 kr. I sin motivering härför anför skolöverstyrelsen, att korrespondenskurser ej endast bör anordnas i ämnen, där akut lärarbrist råder, utan även bör avse att ge lärare ökade möjligheter att skaffa sig bredare kompetens, något som i ökad omfattning erfordras, särskilt för grundskolans högstadium. Den föreslagna ökningen av bidraget har vidare uppgivits vara avsedd för utarbetande av ettbetygskurser i pedagogik och sociologi samt en tvåbetygskurs i matematik.

Utbildning av lärare för tekniska gymnasier och fackskolor

Hösten 1961 bedömdes lärarsituationen vid de tekniska gymnasierna vara så allvarlig att frågan aktualiserades om anordnande av en särskild ämnesmässig och pedagogisk utbildning av gymnasienginejörer till lärare med en första intagning redan i januari 1962. I detta läge befanns en möjlig lösning vara att ge välmeriterade gymnasienginejörer med flerårig industripraktik en tvåårig ämnesmässig och pedagogisk lärarutbildning. Förslag härom framlades av överstyrelsen för yrkesutbildning och blev därefter föremål för viss överarbetning av rektorn vid tekniska högskolan i Stockholm, professorn Ragnar Woxén.

I statsverkspropositionen 1962 (bil. 10, s. 555 ff.) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bevilja medel till en lärarutbildning i huvudsaklig överensstämmelse med överstyrelsens av Woxén överarbetade förslag.

Riksdagen beviljade medel för den nya utbildningen, men statsutskottet framhöll vid sin behandling av saken, att frågan om lämpliga åtgärder för förbättring av lärartillgången vid de tekniska läroverken — bortsett från den kurs som skulle taga sin början i februari samma år — borde av Kungl. Maj:t göras till föremål för ytterligare undersökningar och överväganden. Utskottet förutsatte, att Kungl. Maj:t härvid skulle, efter samråd med vederbörande utbildningsmyndigheter och kontakt med representanter för näringsliv och övriga intressenter, pröva skilda uppslag, som kunde komma i fråga i ovannämnda syfte och leda till, att den av departementschefen föreslagna typen av lärarutbildning ersattes av andra, mer ändamålsenliga anordningar.

Den särskilda lärarutbildningen av gymnasienginejörer till lärare vid tekniska gymnasier tog sin början i februari 1962.

I 1963 års statsverksproposition (bil. 10, s. 608 ff.) har departementschefen

föreslagit att någon ytterligare intagning ej skulle komma till stånd vid den särskilda lärarutbildningen, utan att utbildning av lärare i tekniska ämnen i stället borde ske i andra former.

Med hänsyn till riksdagens uttalande förra året har under det gångna året en diskussionsgrupp bestående av representanter för näringsliv, arbetstagarorganisationer samt statliga myndigheter och institutioner under ordförandeskap av statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet penetrerat lärarsituationen vid de tekniska gymnasierna och övervägt olika åtgärder för att öka lärartillgången vid dessa.

För att, med utgångspunkt i diskussionsgruppens allmänna ställningstaganden om olika åtgärder, utarbeta mera konkreta förslag och i skriftlig form framlägga dessa tillsattes inom gruppen en mindre arbetsgrupp. Denna arbetsgrupp utarbetade en rapport med överväganden och rekommendationer i fråga om lärarsituationen vid de tekniska gymnasierna. En sammanfattande redogörelse för den framlagda rapporten har lämnats i 1963 års statsverksproposition (bil. 10, s. 256 ff.).

I anslutning till en rekommendation från arbetsgruppen för de tekniska gymnasiernas lärarbehov har *gymnasiutredningen* i skrivelse av den 21 november 1962 framlagt förslag om anordnande av lärarutbildning vid de tekniska högskolorna i grundläggande tekniska och i matematisk-naturvetenskapliga ämnen. I skrivelsen skisserar utredningen dessutom hur en sådan utbildning skulle kunna ordnas dels regionalt, dels genom korrespondensundervisning. Utredningen har i sitt arbete biträttats av professorn Göran Borg i egenskap av särskilt tillkallad expert.

Inledningsvis behandlas i skrivelsen frågan om behovet av lärare i de ämnen som utbildningen föreslås omfatta. Utredningen hänvisar därvid till den av arbetsmarknadsstyrelsen och 1960 års lärarutbildningssakkunniga utförda undersökningen »Lärare i läroämnena. Behov och tillgång under 1960-talet». Det framhålls, dels att antalet tjänster inom hela gymnasieväsendet i matematik och fysik med stöd av denna undersökning kan beräknas växa från ca 650 läsåret 1960/61 till ca 1 000 läsåret 1970/71, dels att ett icke obetydligt antal av de 650 tjänsterna var obesatta eller bestreds av icke kompetenta personer.

Inom överstyrelsen för yrkesutbildning, anför utredningen vidare, har vissa beräkningar gjorts av lärarbehovet vid de tekniska gymnasierna fram till läsåret 1971/72 under antagande av att intagningskapaciteten vid dessa gymnasier i det närmaste kommer att fördubblas under detta decennium. För de tekniska ämnenas del har överstyrelsen räknat med en ökning med ca 430 tjänster, varav 80—90 i de grundläggande tekniska ämnena mekanik, hållfasthetslära, ritteknik och projektionslära. Det är att märka att överstyrelsen härvid räknat med en undervisning av 27 veckotimmar per lärartjänst, dvs. sex veckotimmar utöver föreskriven medeltjänstgöring av 21 veckotimmar. Gymnasiutredningen framhåller,

att med hänsyn till förefintligheten av vakanta och av ej kompetenta innehavare uppehållna tjänster behovet i själva verket blir ännu större.

Samtliga angivna behovsberäkningar anges vara utvidgningsbehov. Därutöver föreligger utbytesbehov och ersättningsbehov.

Härtill kommer, framhåller utredningen, att man enligt arbetsmarknadsstyrelsens och 1960 års lärarutbildningssakkunnigas undersökning läsåret 1970/71 kan för de nya fackskolorna räkna med ett behov av ca 200 heltidstjänster i matematik och ca 150 tjänster i fysik. Någon beräkning av antalet tjänster i tekniska ämnen vid dessa skolor har icke gjorts, men grovt uppskattat bedömes behovet uppgå till något över 300 tjänster.

Den föreslagna lärarutbildningens mål bör enligt utredningens mening vara att ge kompetens för undervisning *dels* i vissa grundläggande tekniska ämnen vid de tekniska gymnasierna och fackskolorna, *dels* i matematik och fysik vid samtliga gymnasieformer och fackskolor. Härför räknar utredningen med en utbildningstid om tre år. Deltagarna i lärarutbildningen avses få en så omfattande utbildning i matematik och fysik, att den väl motsvarar den akademiska tvåbetygsnivån i dessa ämnen. Med hänsyn härtill och den likaledes omfattande utbildningen i grundläggande tekniska ämnen anser utredningen, att utbildningen bör ge gymnasieadjunktskompetens såväl i matematik och fysik som i vissa tekniska ämnen.

Utredningen föreslår, att ifrågavarande utbildning anordnas, *dels* i anslutning till teknisk högskola, *dels* i form av en decentraliserad, regional utbildning.

Utredningens förslag beträffande lärarutbildningens förläggning till teknisk högskola innebär att utbildningen bör inordnas i högskolans organisation och att den bör organiseras på samma sätt som övrig utbildning vid högskolan. En ny avdelning för ändamålet vid envar av de ifrågakommande högskolorna föreslås sålunda bli inrättad, till vilken på vanligt sätt skall höra ett avdelningskollegium med föreståndare. Intagningsbestämmelserna föreslås vara desamma som vid högskolornas övriga avdelningar. Första året anses åtminstone ca 100 elever böra intagas.

Oberoende av om föreslagen utbildning förlagd till teknisk högskola kan komma till stånd, finner utredningen det angeläget, att en regional lärarutbildning med samma kurser som vid lärarutbildningsavdelning vid högskola ordnas med början redan från och med läsåret 1963/64.

Utredningen erinrar om den regionala undervisning i akademiska ämnen, som från och med innevarande budgetår anordnas av skolöverstyrelsen i samarbete med universiteten och i samråd med universitetskanslern. En liknande anordning bör enligt utredningens uppfattning komma till stånd ifråga om den av utredningen föreslagna lärarutbildningen i matematisk-naturvetenskapliga och grund-

läggande tekniska ämnen. Denna utbildning föreslås bli förlagd till orter, där förefintligt tekniskt gymnasiums resurser kan utnyttjas, där en god rekrytering av elever kan påräknas och där det finns lärare med sådan utbildning att de lämpar sig som handledare. Tentamen föreslås bära omhänderhas av vederbörande lärare vid teknisk högskola. Med högskolans godkännande bör dock även handledare kunna tentera elever.

Av stor betydelse finner utredningen det vara, att de regionala kurserna förlägges så att de kan samarbeta med lämpliga, närbelägna industriföretag. Härigenom ökas enligt utredningens mening möjligheten att få tillgång såväl till lämpliga lärare som till studiematerial och praktikplatser.

Utredningen har tagit kontakt med representanter för vissa städer med tekniskt gymnasium för att efterhöra intresset för en utbildning av ifrågavarande slag förlagd till orten. En utomordentligt positiv inställning hos berörda kommuner har därvid framkommit. Goda resurser ifråga om lokaler, undervisningsmaterial, lärare, bostäder för eleverna m. m. uppges sålunda kunna ställas till förfogande.

I fråga om utbildningens allmänna uppläggning anser utredningen, att ämnesutbildningen bör omfatta tre år men att under det sista året jämväl skall meddelas pedagogisk utbildning.

En specialisering på fyra olika linjer föreslås, nämligen för teknisk fysik, elektroteknik, maskinteknik och byggnadsteknik.

Under alla tre åren avses undervisningen i de enskilda ämnena till innehåll och utformning vara densamma som vid de tekniska högskolornas motsvarande årskurser.

Det pedagogiska inslaget i utbildningen under det tredje året bör enligt utredningen i första hand inriktas på undervisningspraktik och information i praktisk-pedagogiska frågor för att underlätta anpassning i lärarverksamheten.

För att utbildningen skall fylla sitt uppställda syfte, finner utredningen det nödvändigt att vissa krav uppställas på industripraktik. Utredningen anser det dock ej rimligt att fordra mer praktik än för övriga teknologer, dvs. sammanlagt sex månader.

Utbildningen bör enligt utredningen avslutas med en examen, benämnd teknologie magisterexamen. Utredningen anser, att möjligheter bör tillskapas att genom fortsatta studier i något av de huvudämnena, som ingått i utbildningen, förvärva lektorskompetens. På vad sätt en sådan kompetens skall kunna förvärfvas och hur studierna skall läggas upp har utredningen ej närmare övervägt.

Utredningen finner det slutligen angeläget, att vid sidan av anordnande av lärarutbildning vid teknisk högskola och regional sådan ytterligare åtgärder vidtages för att förse gymnasiet och fackskolorna med lärare.

Mot bakgrunden av erfarenheter från korrespondensundervisningen i akademiska ämnen anser utredningen sålunda, att det bör vara möjligt att intressera korrespondensinstitutet att bedriva sådan utbildning även i ämnen som ingår i utbildningen vid teknisk högskola. För att stimulera härtill bör statsbidrag utgå till sådan verksamhet samt i övrigt samma villkor gälla som för korrespondensundervisningen i akademiska ämnen. Utredningen föreslår, att det uppdrages åt lämplig myndighet att uppta förhandlingar med korrespondensinstitutet i denna fråga och snarast möjligt framlägga därav föranledda förslag.

Det övervägande antalet remissinstanser är ense om att en lärarutbildning i matematik och fysik samt grundläggande tekniska ämnen med i huvudsak den inriktning som gymnasieutredningen föreslagit bör komma till stånd. Från flera håll, bl. a. 1960 års lärarutbildningssakkunniga, betonas dock, att utbildningen bör prövas som ett provisorium, till dess att tillräcklig erfarenhet av utbildningsformen vunnits.

De viktigaste frågor, där i remissvaren olika uppfattningar framträder, är de om utbildningens förläggning och allmänna uppläggning. Remissmyndigheternas inställning i dessa avseenden liksom till övriga delar av utredningens förslag framgår av en redovisning i propositionen på s. 65—71. Här må endast nämnas, att vad beträffar det pedagogiska inslaget i utbildningen skolöverstyrelsen och 1960 års lärarutbildningssakkunniga föreslår, att den praktiska lärarutbildningen bör komma efter en treårig ämnesmässig utbildning. Både SACO, TCO och SR är inne på samma linje. Det råder för övrigt stor enighet också bland övriga remissmyndigheter, som över huvud går in på frågan, att de pedagogiska inslagen i utbildningen måste förstärkas.

Förskollärarytbildning

Genom beslut av 1962 års riksdag (prop. 1962: 46, SU 70, Rskr 18) fattades principbeslut om förstatligande av förskollärarytbildningen. Vidare beslöts, att huvudmännen för de nuvarande sex förskoleseminarierna fr. o. m. budgetåret 1962/63 skulle erhålla statsbidrag, motsvarande driftskostnaderna för seminarieverksamheten, att ett statligt seminarium fr. o. m. nästa budgetår skulle upprättas i Malmö och att statsbidrag skulle utgå till kostnaderna för en utökad utbildningskapacitet vid de nuvarande seminarierna. Riksdagens beslut innebar slutligen, att förskollärarytbildningen ställdes under skolöverstyrelsens tillsyn.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår rörande förskoleseminarierna uppger skolöverstyrelsen frågan om förstatligandet av seminarierna och föreslår, att detta skall ske fr. o. m. budgetåret 1963/64.

Överstyrelsen föreslår sålunda, att de kommunala seminarierna i Göteborg, Luleå, Norrköping och Örebro samt de i enskild regi drivna seminarierna i

Stockholm och Uppsala förstatligas fr. o. m. budgetåret 1963/64. Även två nya seminarier, som föreslås bli inrättade fr. o. m. nämnda budgetår, förutsättes bli inrättade som statliga seminarier från början i likhet med det under innevarande år nyinrättade seminariet i Malmö.

Skolöverstyrelsens slutsats är, att förskoleseminarierna även i fortsättningen bör vara organisatoriskt fristående men pedagogiskt samverkande med annan lärarutbildning.

För närvarande beräknas sammanlagt ca 2 100 förskollärare vara verksamma i landet. Härav tjänstgör vid statsunderstödda lekskolor ca 1 000 och vid statsunderstödda daghem och fritidshem ca 800 lärare. Ca 300 förskollärare arbetar som konsulenter och inspektriser för barnstuge- och familjedaghemsvksamhet, inom vården av handikappade, utvecklingsstörda och sjuka barn samt vid vissa privata institutioner.

Skolöverstyrelsen har i äskandena för nästa budgetår framfört vissa synpunkter rörande behovet av förskollärare på längre sikt.

Enbart för lekskolorna räknar överstyrelsen med en erforderlig ökning av det nuvarande antalet lärare från 1 000 till 4 000. Förutsättningarna för denna kalkyl har då varit, att 50 % mot för närvarande 12,5 % av barnen i åldrarna 4—6 år beredes plats i lekskolor och att en förskollärare behövs för 40 barn.

Även för dag- och fritidshemmen räknar överstyrelsen med ett ökat lärarbehov. Detta behov beräknar överstyrelsen till 1 000 lärare.

För att kunna fastställa behovet av förskollärare är det emellertid, enligt vad överstyrelsen framhåller, inte tillräckligt att söka klarlägga behovet av barnstugor och annan verksamhet, som sysselsätter förskollärare. Det skulle vara erforderligt att äga kännedom även om den av huvudmännens initiativ beroende takten för en sådan utbyggnad, vilket emellertid möter svårigheter.

Vidare framhåller överstyrelsen, att man vid fastställande av förskolläraryrket måste taga hänsyn även till avgången från yrket. Denna har under de senare åren varit så hög som ca 12 %, vilket enligt överstyrelsen innebär att det årliga bortfallet varit i det närmaste lika stort som den hittillsvarande årliga utbildningskapaciteten.

Mot bakgrund av överstyrelsens i det föregående redovisade synpunkter rörande den nuvarande bristen på förskollärare och behovet av en utbyggd barnstugeverksamhet föreslår överstyrelsen, att utbildningskapaciteten i år 1963/64 utvidgas betydligt. Sålunda förordas en ökning av antalet intagningsklasser med fem, dvs. från elva till sexton och av antalet intagna med 191, dvs. från 289 till 480. Detta föreslås ske, genom att dels två nya seminarier inrättas, till en början med en klass vardera, dels ytterligare en intagningsklass anordnas vid vart och ett av seminarierna i Malmö, Norrköping och Stockholm, dels öck antalet lärarkandidater i varje intagningsklass tills vidare ökas från nuvarande 28 per klass vid enkelseminarium och 24 per klass vid dubbelseminarium till 30 lärarkandidater per klass vid samtliga seminarier.

Som förläggningsorter för de föreslagna två nya seminarierna har överstyrelsen i särskild skrivelse av den 28 december 1962 föreslagit Gävle och Jönköping. Då förskollärarytbildningen till hälften omfattar handledd praktik vid småbarnsinstitutioner finner överstyrelsen, att tillgången på barnstugor bör tillmätas stor vikt vid valet av förläggningsort. Överstyrelsen har kommit fram till att nämnda båda städer har en tillgång på barnstugor, som är fullt tillräcklig för de första årens verksamhet vid ett förskoleseminarium. Städerna anges dessutom planera en avsevärd utökning av sin barnstugeverksamhet. De kommunala myndigheterna har, enligt vad överstyrelsen vidare anför, deklarerat sin villighet att vidtaga åtgärder för att anskaffa ändamålsenliga lokaler.

Överstyrelsen bedömer som sannolikt, att ett ännu större antal förskollärare än som erhålles genom den föreslagna utbyggnaden kommer att behövas. För en ytterligare utbyggnad av förskoleseminarierna kräves emellertid enligt överstyrelsens uppfattning ytterligare undersökningar och överväganden. Överstyrelsen finner det bl. a. böra övervägas, om en sådan utbyggnad skall ske genom att redan inrättade seminarier utvidgas eller genom att nya seminarier inrättas.

Departementschefen

Departementschefen anför inledningsvis bl. a. följande.

»Situationen på lärarområdet karakteriseras, såsom i åtskilliga sammanhang framhållits, av brist på adekvat utbildad arbetskraft. Detta förhållande kan summariskt beskrivas så, att samhällets åtgärder för att utvidga och förbättra utbildningsapparaten ligger ett stycke före dess möjligheter att i den utsträckning och på det sätt som vore önskvärt mobilisera de erforderliga lärarresurserna. Ehuru det givetvis är ytterst angeläget, att avståndet mellan utbildningspolitikens ambitioner å ena sidan och resurserna å andra sidan så långt möjligt minskas och helst elimineras, bör det stå klart, att den här kort antydda situationen tyvärr måste sägas i viss mån hära till bilden av en samhällsverksamhet i snabb utveckling.»

I fråga om utbildningen av ämneslärare framhåller departementschefen bl. a. följande.

»Situationen i fråga om rekryteringen av lärare med erforderlig teoretisk utbildning har kartlagts genom en av lärarutbildningssakkunniga i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen företagen utredning. Jag vill, med understrykande av den osäkerhet som ansetts föreligga i fråga om de gjorda beräkningarna, ansluta mig till den bedömning av läget i stort som gjorts i betänkandet. Dessutom vill jag uttala den uppfattningen, att samhällsutvecklingen kommer att på allt fler områden medföra behov av personer med matematisk-naturvetenskaplig utbildning — med eller utan kombination med annan utbildning — vilket betyder, att

bristläget inom ämnessektorn matematik, fysik, kemi måste följas med största uppmärksamhet och balanseras av kraftfulla åtgärder på utbildningsområdet.»

Frågan hur *den pedagogiska utbildningen av ämneslärare* skall utformas innehållsmässigt och organisatoriskt utredes för närvarande. Detta utredningsarbete bedrivs så, att förslag successivt framlägges om de åtgärder den aktuella situationen påkallar i avvaktan på att en mer definitiv lösning av ifrågavarande spörsmål kan framläggas och förverkligas.

Inkomna rapporter ger enligt departementschefen vid handen, att den fr. o. m. innevarande budgetår anordnade *entertidningsutbildningen vid lärarhögskolorna* synes erbjuda ett mycket tillfredsställande alternativ till den pedagogiska utbildning, som bedrivs i form av praktisk lärarkurs. Ett betydande arbete nedlägges på att uppnå största möjliga utbildningseffekt såväl av den egentliga utbildningsterminen vid lärarhögskolan som av den därpå följande terminen med handledd praktik vid annan läroanstalt. Departementschefen finner angeläget, att lärarhögskolornas kapacitet för en utökning av denna utbildning tillvaratas och tillstyrker skolöverstyrelsens förslag härom. Om det genomföres ökas kapaciteten vid denna utbildningsform från för närvarande 130 till 250 platser.

Departementschefen framhåller ytterligare följande.

»Beträffande överstyrelsens och lärarutbildningssakkunnigas förslag om ökad intagning vid *praktisk lärarkurs* kan den frågan ställas, huruvida inte genom en dylik ökning en överkapacitet skapas i förhållande till de blivande lärarnas efterfrågan på pedagogisk utbildning. Jag vill då peka på det av skolöverstyrelsen påvisade förhållandet, att variationerna i efterfrågans storlek är ganska stora och att avsevärda svårigheter föreligger att bereda utbildning för lärare i frekventa ämneskombinationer. Vidare bör hållas i minnet, att det ackumulerade antalet lärare utan pedagogisk utbildning är betydande och att en överkapacitet i förhållande till årstillskottet av nya lärare sålunda är nödvändig, om detta antal inom rimlig tid skall reduceras i någon avsevärd mån. Jag förordar den föreslagna utvidgningen och menar att därigenom det syftet skall uppnås att en utbildningsorganisation skapas, som på ett elastiskt sätt, såväl i fråga om total kapacitet som i fråga om kapaciteten inom särskilda ämnen och ämneskombinationer, svarar mot en varierande efterfrågan på utbildningsplatser. Organisationens elasticitet bör även innebära att de faktiska kostnaderna för densamma så gott som helt ansluter sig till det faktiska ianspråktagandet av dess kapacitet. Det är angeläget, att en sådan elasticitet även finns inom den lärarutbildningsorganisation som framdeles kan komma att skapas, och jag räknar med att lärarutbildningssakkunniga överväger, vilka praktiska lösningar av denna fråga, som kan befinnas förenliga med de sakkunnigas ställningstaganden i övrigt.»

Departementschefen tillstyrker således skolöverstyrelsens och lärarutbildningssakkunnigas förslag om ökad intagning vid praktisk lärarkurs, vilket innebär, att antalet utbildningsplatser bör ökas från för närvarande 580 platser årligen till ca 700 platser årligen, dvs. en ökning med 120 platser. Angående de särskilda

förstärkningsanordningar vid lärarkursanstalterna som överstyrelsen föreslagit förutsättes det få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut.

Sammanlagt kommer, vid bifall till vad departementschefen här förordat, antalet utbildningsplatser för praktisk-pedagogisk utbildning att öka från ca 835 till ca 1 075 platser årligen.

Det förslag, genom vilket lärarutbildningssakkunniga kompletterat skolöverstyrelsens förslag till utbyggnad av lärarkursanstalternas kapacitet, ingår enligt departementschefen som en mindre del av ett mer vittsyftande förslag av innebörd, att *lärarhögskolor* skall upprättas i *Uppsala* och *Umeå*, vad Uppsala beträffar fr. o. m. budgetåret 1964/65 och beträffande Umeå så snart en fortsatt utbyggnad av den akademiska utbildningen där gör det möjligt. Departementschefen noterar, att remissinstanserna över lag ställt sig positiva till utredningens förslag och anser för egen del angeläget, att dessa förverkligas. I detta syfte bör ett fortsatt förberedelsearbete bedrivas med sikte på inrättandet av en lärarhögskola i Uppsala fr. o. m. budgetåret 1964/65 och i Umeå fr. o. m. den tidpunkt, som med hänsyn till nyss berörda förhållanden kan visa sig möjlig, framhåller departementschefen.

Beträffande utbildningen av folk- och småskollärare anför departementschefen bl. a. följande.

»Den av lärarutbildningssakkunniga framlagda klasslärarprognosen innefattar en enligt min uppfattning synnerligen noggrant och förtjänstfullt genomförd utredning och bedömning av det ifrågavarande lärarbehovet och av de olika faktorer, som inverkar på detta behov. Trots den alltid nödvändiga reservationen för prognosers osäkerhet och deras inverkan på de olika faktorer som äger inflytande på den faktiska utvecklingen, finner jag den genom ifrågavarande prognos visade trenden i fråga om såväl folkskollärarbehovet som småskollärarbehovet så klar, att riktlinjer för en anpassning härtill redan nu kan uppdragas. De praktiska slutsatser jag anser kunna dragas är, att utbildningen av dessa båda lärarkategorier successivt måste få en mindre omfattning samt att seminarieorganisationen dels till följd härav och dels till följd av lärarhögskolornas utbyggnad måste successivt krympas.

Vid genomförandet av denna process måste hänsyn tagas till flera omständigheter. Det är för det första viktigt, att folkskollärarexaminationen får en sådan omfattning att icke endast numerär balans mellan tillgång och efterfrågan erhålles utan att även mera svårtillgodosedda behov, bl. a. glesbygdernas lärarbehov, kan tillgodoses. Här måste å andra sidan observeras att problemet att möta behov av sistnämnd art endast i begränsad utsträckning kan lösas genom en i förhållande till det numerära behovet överstor utbildningskapacitet. För det andra måste alla förändringar av organisationens storlek genomföras på ett sådant sätt, att alla tvära kastningar med de problem som härav följer undviks. Slutligen bör för det tredje organisationen, sedd över en längre period, ges en sådan omfattning, att bästa beredskap erhålles för erforderlig an-

passning till förändringar i behovssituationen. Härav följer också att en fort-löpande uppföljning av den nu gjorda utredningen är nödvändig. Jag förutsätter, att så sker i samverkan mellan arbetsmarknadsstyrelsen och skolöverstyrelsen.

Jag anser det självklart, att den av statsmakterna beslutade övergången till lärarhögskoleutbildning av folk- och småskollärare successivt skall genomföras i den mån detta är möjligt och tillstyrker därför, att sådan utbildning anordnas vid lärarhögskolan i Göteborg i enlighet med skolöverstyrelsens förslag. I samband härmed bör den vid Annedals folkskoleseminarium-lärarhögskolan i Göteborg fr. o. m. vårterminen 1963 förlagda folkskollärarytbildningen överföras till lärarhögskolan. Något behov av nybyggnader för lärarhögskolan uppkommer inte på grund av den föreslagna utvidgningen av verksamheten.

Mina tidigare redovisade allmänna överväganden i fråga om seminarieorganisationens dimensionering och de bedömningar av organisationens utveckling på längre sikt, som nu kan göras, har lett mig till den uppfattningen, att intagningen vid folkskoleseminarierna läsåret 1963/64 bör få en något mindre omfattning än vad skolöverstyrelsen föreslagit. Jag räknar sålunda nu med att antalet intagningsavdelningar på folkskollärlinje bör uppgå till sammanlagt 25 och antalet intagningsavdelningar på småskollärlinje till sammanlagt 33 avdelningar. Examinationen år 1965 av såväl folk- som småskollärare kommer genom en sådan intagning att täcka och överstiga både det för nämnda år beräknade faktiska behovet och det årliga genomsnittsbehovet för perioden fram till år 1970. Vidare kommer examinationen i fråga om folkskollärare att täcka, *dels* i efterhand det examinationsunderskott som uppkommer år 1964, *dels* i förväg en del av den behovstopp som beräknas tillfälligt uppkomma åren 1966 och 1967. Beträffande småskollärare kommer 1965 års examination att i efterhand täcka omkring hälften av det för år 1964 beräknade examinationsunderskottet och till följd av de snabbt sjunkande behovstalen kan sedan balans mellan examination och behov vara att vänta ett par år senare. Det bör framhållas, att särskilt i vad gäller småskollärexaminationen ger prognosen anledning till överväganden av intagningskapaciteten på längre sikt, om störningar i organisationen skall undvikas. Det bör i vanlig ordning få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta slutligt beslut i fråga om antalet intagningsavdelningar vid folkskoleseminarierna.»

Lärarytbildningssakkunnigas förslag angående *folkskollärarytbildning i engelska* grundar sig på det förhållandet, att engelska blivit ett obligatoriskt ämne i grundskolans årskurs 4. Den utredning de sakkunniga företagit rörande behovet av lärare med kompetens att undervisa i nämnda ämne och årskurs finner departementschefen ådagalägga ett behov av sådana åtgärder som de sakkunniga föreslagit. Med anledning av den tvekan som från en del remissinstansers sida yppats beträffande tillskapandet av den föreslagna lägre behörigheten i engelska framhåller departementschefen, att man genom den obligatoriska utbildningen och den begränsade behörighet den ger torde uppnå följande syften.

För det första erhålles garanti för att ingen klass av årskurs 4 ställes utan lärare med behörighet att undervisa i engelska och därigenom undvikas även

organisatoriska svårigheter i anledning av dylika uppkommande situationer, vilket särskilt med hänsyn till de begränsade lärarresurserna i glesbygdskommunerna är angeläget.

Genom den föreslagna obligatoriska utbildningen erhålles också ett incitament till fortsatt frivillig utbildning, varigenom en större del av folkskollärarkåren erhåller full kompetens att undervisa i engelska.

I likhet med de sakkunniga anser departementschefen en obligatorisk utbildning i engelska fram till full kompetens i engelska inte kunna komma i fråga utan ett föregående övervägande av frågan om folkskollärarytbildningens omfattning och innehåll i dess helhet. Denna fråga får följaktligen upptagas till prövning i ett senare sammanhang.

Departementschefen tillstyrker förslaget om att småskollärarkandidater skall vara berättigade att delta i den ifrågavarande utbildningen.

Mot detaljutformningen av de sakkunnigas förslag har departementschefen i stort sett ingen erinran. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar av gällande bestämmelser och utfärda de nya bestämmelser, som påkallas vid ett genomförande av vad departementschefen här föreslagit.

De olika former av utbildning, som här tidigare förts samman under rubriken särskilda lärarutbildningsåtgärder har det gemensamt, att de huvudsakligen i bristämnen utgör komplement till den ämne-teoretiska utbildning, som äger rum vid universitet och högskolor.

Vidareutbildningskurserna för folkskollärare är helt inriktade på utbildning för lärarbanan. För tillträde är inte uppställda samma krav som för universitetsstudier men utbildningen har förutsatts ge kunskaper motsvarande, så långt möjligt, en betygsenhet i filosofisk ämbetsexamen. Lokalt är kurserna förlagda, förutom till universitetsorterna, till fem andra städer.

I enlighet med riksdagens beslut har kursverksamheten under innevarande läsår fått en förstärkt inriktning på bristämnen framför allt på matematisk-naturvetenskapliga sådana. Vad beträffar överstyrelsens förslag om utökning av verksamheten för nästa budgetår är bristen på yrkesvalslärare orsaken till att ytterligare en terminskurs i yrkesvägledning och därtill anknyttande kurs i samhällskunskap erfordras. De föreslagna terminskurserna i historia är avsedda att kombineras med under innevarande läsår ordnade kurser i bristämnet kristendoms-kunskap. Departementschefen anser sig böra förorda att medel beviljas till av överstyrelsen föreslagna nya terminskurser, ytterligare två biämneskurser och en kurs i psykologi och pedagogik.

Den regionala akademiska undervisningen förutsätts ligga på samma nivå som den inom universiteten bedrivna. Genom att den är förlagd till elva städer utanför universitetsorterna har den enligt departementschefen visat sig kunna locka ett stort elevklientel, vilket är särskilt värdefullt därför att de studerande i så hög grad är inriktade på lärarbanan. I motsats till vad fallet

är beträffande vidareutbildningskurserna förutsätts det, att kursorterna i viss utsträckning växlar år från år allt eftersom rekryteringsunderlaget på orterna uttömts.

Departementschefen anför följande.

»Överstyrelsen har föreslagit en utvidgning av den regionala akademiska undervisningen under nästa budgetår för en sammanlagd kostnad av 200 000 kr. Jag fäster stor vikt vid att verksamheten utvidgas. Då, enligt vad jag inhämtat, det ännu inte är definitivt klarlagt på hur många orter utbildning kan ske under nästa läsår, bör Kungl. Maj:t inom ramen för i det följande äskade medel få fastställa det belopp som fordras för en utökning av verksamheten till fler orter.

Ett förslag har framförts av överstyrelsen om att bidrag skulle kunna utgå till studieförbund, som ordnar regional akademisk undervisning i bristämnen. Jag anser mig ej kunna biträda detta förslag. De kurser, som är erforderliga från lärarekryteringssynpunkt, bör nämligen enligt min mening helt handhas av överstyrelsen i samarbete med universiteten.

Möjligheterna att utvidga den regionala verksamheten också till tvåbetygsstadiet har undersökts. Bristen på lärare i matematik är särskilt besvärande. Det är därför i första hand i detta ämne det omedelbart bör ordnas tvåbetygskurser regionalt. Det får emellertid anses önskvärt, att möjligheter successivt skapas att på detta sätt avlägga en fullständig filosofie magisterexamen i matematisk-naturvetenskapliga ämnen.

Det bör uppdragas åt universitetskanslersämbetet och skolöverstyrelsen att vidtaga förberedelser, så att en regional tvåbetygsundervisning kan komma till stånd redan fr. o. m. höstterminen 1963. I det följande kommer jag att redovisa mina överväganden beträffande förläggningen av utbildningen av teknologie magistrar. Min slutsats i det sammanhanget blir, att de orter, som förefaller ha de bästa förutsättningarna för en dylik utbildning, är Linköping och Örebro. För att åstadkomma ett rationellt utnyttjande av lärare, lokaler, utrustning m. m. bör samma utbildningsorter väljas för dessa tvåbetygskurser som för teknologie magisterutbildningen. Beträffande uppläggningsen av studierna i matematik finner jag det vara av synnerlig vikt, att de ordnas enligt en studiegång med sikte på utbildning av lärare i naturvetenskapliga ämnen.

Planeringsarbetet för tvåbetygskursen i matematik bör ske med sikte på att matematiken skall följas av kurser i fysik och kemi på motsvarande nivå. Kostnaderna för utbildningen bör bestridas på samma sätt som för ettbetygsundervisningen.

Förslag har framförts om att ordna regional tvåbetygsundervisning också i ämnet kristendomskunskap. Då förslaget innebär, att utbildningen avses bli organiserad på helt annat sätt än den nuvarande regionala undervisningen för ett betyg, är jag för närvarande inte beredd att ta ställning härtill. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut i frågan inom ramen för i det följande äskade medel.»

Den akademiska korrespondensundervisningen äger enligt departementschefen den fördelen att läraren under sina studier ej behöver tjänstledighet utan kan kvarstanna i sitt lärararbete. Självklart är det också en fördel för de studerande att inte vara beroende av att uppsöka universitet eller någon av de orter, dit regionala ettbetygskurser är förlagda. Dessutom innebär korrespondensmetoden en besparing av akademisk lärarpersonal.

Överstyrelsen har föreslagit en med 120 000 kr. ökad medelsanvisning till Hermods korrespondensinstitut för nästa budgetår, enligt vad som inhämtats avsedd för utarbetande av korrespondenskurser för ett betyg i pedagogik och sociologi och för två betyg i matematik. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta i dessa frågor. Enligt departementschefens mening är en förutsättning för att bidrag skall kunna utgå till en tvåbetygskurs i matematik, att den ges en direkt inriktning på lärarbanan.

I linje med sitt ställningstagande i propositionen 1962: 54 förordar departementschefen att medel ställes till Kungl. Maj:ts disposition för sådana åtgärder, som kan komma att visa sig bli av behovet påkallade, för avhjälpande av lärarbrist inom skilda ämnen. Härvid är det givet, att de av särskilda utskottet förra året anförda synpunkterna i ämnet skall beaktas, förklarar departementschefen, som beräknar bl. a. för detta ändamål ett belopp av sammanlagt 870 000 kr. under anslaget Särskilda lärarutbildningsåtgärder. Härur avses även kunna utgå medel till en utökning av den regionala akademiska kursverksamheten på ett- och tvåbetygsnivå samt till utarbetande av Hermodskurser.

Uppmärksamheten har under de senaste åren kommit att riktas mot lärarsituationen vid de tekniska gymnasierna, erinrar departementschefen. Den allmänna bakgrunden till det förslag av gymnasieutredningen om utbildning av lärare för de tekniska gymnasiernas behov m. m., som nu framlagts, förutsättes därför bekant.

Departementschefen framhåller bl. a. följande.

»Som jag erinrat om i det föregående, har förslaget om lärarutbildningen framkommit med hänsyn till det starkt ökande lärarbehovet för de tekniska gymnasierna. Härtill kommer, att genom tillkomsten av fackskolor, särskilt de tekniska, varom riksdagen fattat beslut förra året, efterfrågan på lärare i matematik, fysik och i tekniska ämnen kommer att öka ytterligare. Den nya lärarutbildningen bör enligt min mening ha sin huvudsakliga inriktning på dessa skolformer. Dess mål bör vara att ge adjunktskompetens i matematik och fysik samt i vissa grundläggande tekniska ämnen, såsom projektionslära, mekanik, elektronik, hållfasthetslära, materiallära. Undervisningen i matematik och fysik bör, med nyss angivna inriktning, syfta till en nivå motsvarande fordringarna för tvåbetygskurs vid universitet eller för civilingenjörsexamen från avdelning för teknisk fysik, dock med uteslutande av examensarbete. Kunskapsnivån i övriga ämnen, i vilka

de utbildade avses skola undervisa, bör motsvara kraven i civilingenjörsexamen i motsvarande ämne, ehuru något examensarbete ej skall fordras.

En grundprincip i gymnasieutredningens förslag är utbildningens *förläggning till teknisk högskola*. Den avses där bli inordnad i högskolans organisation som en egen utbildningsavdelning. En på läraryrket inriktad ämnesutbildning vid de tekniska högskolorna inom där förekommande ämnesområden förefaller, som överstyrelsen för de tekniska högskolorna konstaterar, vara en lika naturlig anordning som den hävdvunna motsvarande utbildningen vid universiteten.

Vad beträffar när och i vilken omfattning lärarutbildningen vid tekniska högskolor kan komma till stånd anser överstyrelsen för de tekniska högskolorna, att ett omedelbart beslut om anordnande av lärarutbildning vid tekniska högskolor bör begränsas till att avse tekniska högskolan i Stockholm och inskränkas till en årlig intagning av 30 studerande hösten 1964 och ytterligare 30 studerande hösten 1966. Förutsättningen härför är dock att lokaler, personal m. m. kan ställas till förfogande. I sammanhanget bör erinras om att minoriteten av lärarkollegiet vid tekniska högskolan i Stockholm ansett möjligheter föreligga att redan fr. o. m. höstterminen 1964 årligen inta minst 60 studerande. Omfattningen av och tidpunkten för en förläggning av lärarutbildning vid tekniska högskolan i Stockholm bör enligt min mening ytterligare övervägas.

Gymnasieutredningens förslag innebär, att vid sidan av en utbildning vid teknisk högskola också en *regional lärarutbildning* bör komma till stånd med förläggning till orter, där förefintliga tekniska gymnasiers resurser kan utnyttjas. Flera skäl talar enligt min mening för denna tanke. På så sätt skulle utbildningskapaciteten kunna utökas betydligt samtidigt som enligt vad som kunnat konstateras förutsättningar föreligger för att igångsätta utbildningen redan till hösten 1963. Jag förutsätter, att inspektorer från teknisk högskola utses för att tillse att standarden på undervisning och i tentamina hålls på samma nivå som vid teknisk högskola. Kravet på att en regionalt ordnad utbildning måste bli av samma kvalitet som en till teknisk högskola förlagd utbildning anser jag därigenom kunna uppfyllas.

Genom departementets försorg har undersökts de närmare förutsättningarna för ett igångsättande av en regional utbildning redan från och med höstterminen 1963. Därvid har frågan om lämpliga förläggningsorter gjorts till föremål för ingående överväganden. Det är ett flertal faktorer, som måste påverka detta avgörande. Ort, som skall kunna komma ifråga, måste ha god tillgång på väl kvalificerade lärare. På orten bör finnas tekniskt gymnasium av sådan omfattning att tillräckligt underlag för auskultationer och övningslektioner är garanterat. Närhet till industri med utvecklings- och forskningsarbete av betydelse för utbildningen är en annan omständighet att beakta med tanke på både timlärarkryteringen och kontakten med naturvetenskapernas och matematikens praktiska tillämpning inom industrin. Det är givetvis nödvändigt att på

kursorten kan tillhandahållas lämpliga undervisnings- och laboratorielokaler. Ytterligare omständigheter att beakta är rekryteringsunderlaget inom orten med omnejd samt förefintligheten av annan lärarutbildning.

Det är blott ett fåtal städer i landet, som uppfyller de anspråk man måste ställa på en utbildningsort av det slag det här är tal om. Med hänsyn till nödvändigheten av en koncentration av verksamheten, i varje fall i detta inledande skede, anser jag, att antalet orter nu bör begränsas till två med en intagning av 40 studerande på varje ort. Vid en prövning av alla relevanta omständigheter har jag kommit fram till att de två städer, som har de bästa förutsättningarna för utbildningen, synes vara Linköping och Örebro. Jag vill erinra om att jag i det föregående förutsatt, att samma utbildningsorter väljes för planerade akademiska kurser på tvåbetygsnivå som för teknologie magisterutbildningen. Eftersom studierna delvis avses omfatta samma ämnen, om också inriktningen av studierna är olika, bör naturligtvis en samordning av resurserna för de båda utbildningsformerna så långt möjligt komma till stånd.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om lokaliseringen av utbildningen liksom att träffa avtal med berörda kommuner angående tillhandahållande av lokaler, inventarier m. m.

Vad gäller *utbildningens allmänna uppläggning* och den därmed nära sammanhängande frågan om det *pedagogiska inslaget* har vid remissbehandlingen framförts vissa invändningar, som jag anser böra beaktas. Sålunda har flera remissinstanser menat, att det pedagogiska inslaget enligt den föreslagna studiegången är otillräckligt. Jag anser starka skäl tala för att en förstärkning i detta avseende åstadkommes även om studietiden härigenom något förlänges. Jag förordar, att utbildningen anordnas så, att efter tre års ämneestetiska studier följer pedagogisk utbildning om en termin. Härigenom skulle också vinnas, att en från många håll påyrkad ökning av utrymmet för de ämneestetiska studierna kan beredas. Den praktiska lärarutbildningen bör kunna anordnas på liknande sätt som den pedagogiska utbildning om en termin med därtill knuten handled praktik under ytterligare en termin, som fr. o. m. innevarande budgetår anordnas vid lärarhögskolorna i Malmö och Göteborg. Eftersom lärarkandidaterna under den praktiska lärarutbildningen förutsättes åtnjuta motsvarande ekonomiska förmåner som övriga lärarkandidater, blir den av de studerande själva bekostade utbildningstiden trots den förlängda totala studietiden ej utökad.

Även om jag således förordar, att en sjunde termin helt ägnas åt praktisk lärarutbildning, vill jag därjämte understryka vikten av att utbildningen under de tre åren dessförinnan genomgående utformas med tanke på de blivande lärarnas framtida verksamhet.

I enlighet med gymnasieutredningens förslag bör tiden för lärarkandidaternas *industripraktik* fastställas till sex månader.

Likaså i enlighet med förslaget finner jag, att utbildningen bör avslutas med en examen, benämnd *teknologie magisterexamen*. Jag anser det lämpligt, att en

sådan examen skall kunna utgöra grund för fortsatta studier. Frågan måste emellertid undersökas närmare.

Den *totala kostnaden* under nästa budgetår, som bör bestridas av statsverket, för en regional utbildning på två orter beräknar jag till 740 000 kr. dvs. ca 370 000 kr. för varje utbildningsort. Av totalkostnaden faller ca 215 000 kr. på engångsanskaffning av laboratorieutrustning, böcker m. m. Av driftkostnaderna utgör ca 286 000 kr. lärarlönekostnader. För lärarutbildningen bör beräknas sammanlagt 720 000 kr. under anslaget till särskilda lärarutbildningsåtgärder. Kostnaderna för städning, bränsle, lyse och vatten, sammanlagt ca 20 000 kr., torde få belasta de tekniska gymnasiernas omkostnadsanslag. Vid beräkningen av kostnaderna har jag förutsatt, att de kommuner till vilka utbildningen förlägges ställer lokaler med inventarier till förfogande i enlighet med önskemål från ledningen för den regionala utbildningsverksamheten.

Studiesociala förmåner bör utgå till lärarkandidaterna enligt samma normer, som gäller för övriga högskolestuderande.

Gymnasieutredningens uppslag att använda *korrespondensundervisning* i ämnen, som ingår i utbildningen vid teknisk högskola, är jag för närvarande inte beredd att ta ställning till.»

Frågan om förskollärarytbildningens organisation har, som framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen, blivit föremål för vissa beslut av 1962 års riksdag, grundade på i propositionen 1962:46 framlagda förslag. Departementschefen finner det upperbart, att betydande insatser krävs för att tillgodose det växande behovet av förskollärare och anser detta utgöra ett starkt skäl för de förslag skolöverstyrelsen framför om ett förstärkt utbyggnad av förskoleseminarierna fr. o. m. budgetåret 1963/64 och om en ytterligare utbyggnad av deras kapacitet.

Skolöverstyrelsens förslag till utbyggnad av förskoleseminarierna tillstyrkes av departementschefen. Vid bifall till vad departementschefen här förordnat kommer förskoleseminariernas intagningskapacitet att öka från för närvarande ca 290 platser till omkring 480 årligen.

Departementschefen förutsätter, att skolöverstyrelsen i samarbete med vederbörande myndigheter m. fl. organ fortsätter de företagna undersökningarna av lärarbehovet inom det aktuella området och framlägger de ytterligare förslag, som dessa undersökningar ger anledning till. Departementschefen räknar vidare med att skolöverstyrelsen i samarbete bl. a. med berörda kommuner noggrant genomarbetar de praktiska problem, som kan vara förbundna med en fortsatt utbyggnad av förskoleseminarierna. Vid de mer långsiktiga övervägandena av utbildningens lokalisering och organisation måste även en ytterligare noggrann prövning ske av förutsättningarna och formerna för en eventuell samverkan mellan förskollärarytbildningen och annan lärarutbildning, framhåller departementschefen.

Den stora avgång som skett av utexaminerade förskollärare aktualiserar enligt departementschefens åsikt ett behov av kurser för reaktivering av icke yrkesverk-

samma förskollärare. Enstaka sådana kurser har igångsatts av arbetsmarknadsstyrelsen. Tyvärr sägs anslutningen till dessa kurser ha blivit ganska obetydlig. Skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen bör enligt departementschefen därför gemensamt överväga, vilka ytterligare åtgärder som kan stimulera de icke yrkesverksamma förskollärarna att återgå till sitt yrke. En redovisning här för bör lämnas i överstyrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1964/65.

Departementschefen tar slutligen upp ett särskilt spörsmål, nämligen den av 1961 års riksdag (rskr. 383) väckta frågan om statsverkets bestridande av kostnader för flyttningersättning inom folkskolan och grundskolan. Dessa kostnader har enligt hittills gällande bestämmelser endast till en del bestritts av statsmedel, nämligen i fråga om försöksskolans högstadium och vid tvångsflyttning till annan kommun. Departementschefen förordar, att kostnaderna för flyttningersättning enligt flyttningersättningskungörelsen generellt bestrides av statsmedel, då fråga är om rektor eller lärare vid grundskolan eller folkskolan, utom i fall då flyttningen föranletts av att lärares tjänstgöring förlagts till annan skolenhet av grundskolan eller folkskolan i samma kommun. Om ej riksdagen reser erinran häremot, förutsättes sådan ersättning utgå redan för innevarande budgetår.

Utskottet

Bristen på lärare inom praktiskt taget alla sektorer av skolväsendet måste för närvarande betecknas som det allvarigaste skolproblemet. Den proposition om ökad lärarutbildning m. m. som nu framlagts vittnar också om hur stort och hur vitt problemet är. Det synes utskottet uppenbart att de målmedvetna åtgärder för att öka lärartillgången som på allvar inleddes genom riksdagens beslut i anledning av propositionen 1962: 106 i anslutning till grundskolereformen måste få sin fortsättning. Utskottet hälsar därför med tillfredsställelse Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag om en på bredden upplagd aktion för bättre lärartillgång.

De i propositionen förordade åtgärderna berör, som framgått av den redogörelse som lämnats i det föregående, utbildningen av lärare för alla stadier av skolväsendet. Det synes dock helt naturligt att uppmärksamheten i dagens läge främst inriktas på gymnasiestadiet, på grundskolans högstadium och på förskolestadiet, alla sektorer där lärarbristen är särskilt markant.

För att lärarsituationen på de allmänna gymnasierna och på grundskolans högstadium skall kunna förbättras behövs flera och bättre pedagogiskt utbildade *ämneslärare*. Rekryteringsläget avseende ämneslärare har undersökts av 1960 års lärarutbildningssakkunniga i samarbete med arbetsmarknadsstyrelsen. De sakkunniga har därvid kunnat konstatera, att bristsituationen i flertalet ämnen bör kunna vara hävd vid mitten av 1960-talet. För ämnesgruppen

matematik, fysik och kemi förutsättes emellertid brist bestå ännu i början av 1970-talet. Utskottet, som i och för sig icke funnit anledning ifrågasätta tillförlitligheten i stort av den framlagda prognosen vill emellertid understryka de sakkunnigas eget tidigare återgivna uttalande om att det med säkerhet kan förutsägas, att långt efter det att behovet i ett ämne är fyllt på vissa centralt belägna platser, bristen likväl kommer att bestå på avlägsnare orter i landet, ett förhållande som de sakkunniga anser kunna i väsentlig mån föras tillbaka på lärarnas lokala bindningar. Utskottet återkommer till detta problem i det följande.

Det synes utskottet naturligt att departementschefen främst ansett sig böra koncentrera uppmärksamheten på bristsituationen i matematisk-naturvetenskapliga ämnen. Här må endast erinras om redan pågående och enligt vad departementschefen antyder planerade åtgärder för en ökning av universitetens kapacitet för utbildning i dessa ämnen liksom övriga insatser för att öka lärarkadern, vidareutbildningskurser för folkskollärare i akademiska ämnen, särskilt bristämnen, och decentraliserad akademisk utbildning, vilken senare utbildningsform i den nu föreliggande propositionen nr 111 föreslås bli väsentligt utvidgad.

Vad avser den pedagogiska utbildningen av ämneslärare framlägges i propositionen förslag om en ökad kapacitet vid såväl lärarhögskolorna som vid praktiska lärarkurser. För lärarhögskolornas del föreslås en ökning av antalet utbildningsplatser för enterninsutbildning från 130 till 250 platser. Denna ökning koncentreras till lärarhögskolan i Stockholm — 90 platser — och lärarhögskolan i Göteborg — en ökning med 30 av nuvarande utbildningskapacitet på området. Härjämte förutsättes att genom bl. a. ett elastiskt utnyttjande av utbildningsmöjligheterna vid praktisk lärarkurs och anlitaandet av lärarutbildningsblock antalet intagningsplatser kan öka med 120. Denna ökning beräknas bli fördelad med 70 platser på lärarutbildningsblock — genom utvidgning av befintliga block eller genom anordnande av nya sådana — och med 50 platser vid egentlig praktisk lärarkurs, av vilka 20 platser vid lärarkursen i Umeå. Utskottet tillstyrker vad sålunda föreslagits och har icke något att erinra mot att Kungl. Maj:t, på sätt föreslagits, får fatta beslut angående de särskilda förstärkningsanordningar vid lärarkursanstalterna som skolöverstyrelsen funnit påkallade.

Sammanlagt kommer, vid bifall till vad sålunda förordats, antalet utbildningsplatser för praktisk-pedagogisk utbildning att öka från ca 835 till 1 075 platser årligen.

Lärarutbildningssakkunniga har framlagt förslag om upprättande av nya lärarhögskolor i Uppsala och Umeå, i Uppsala fr. o. m. budgetåret 1964/65 och i Umeå så snart en fortsatt utbyggnad av den akademiska utbildningen där gör det möjligt. Departementschefen finner det angeläget att utredningens förslag förverkligas och förutsätter att det fortsatta förberedelsearbetet bedrivs med sikte på att en lärarhögskola skall kunna inrättas i Uppsala fr. o. m. budgetåret 1964/65 och i Umeå fr. o. m. den tidpunkt, som med hänsyn till nyss berörda förhållanden kan visa sig möjlig.

Utskottet finner det för egen del synnerligen angeläget att övergången till systemet med lärarhögskolor på allt sätt främjas. Utskottet förutsätter därför att förberedelsearbetet för upprättande av nya lärarhögskolor i Uppsala och Umeå bedrivs energiskt och att definitiva förslag i dessa frågor snarast möjligt föreläggas riksdagen, för uppsalahögskolans vidkommande i enlighet med departementschefens därom uttalade intentioner redan nästa år.

Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att utskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1963: 83 i samband med förslag om inrättande av ett ordinarie universitetslektorat i Umeå förutsatt att en pedagogisk institution i Umeå framdeles kommer att utbyggas och att ämnet pedagogik härvid kommer att tilldelas de personella och materiella resurser, som forskningen och utbildningen på detta område kräver.

Med avseende på utbildningen av ämneslärare har motionsvägen förslag framlagts, som dels generellt syftar till en ökning av utbildningskapaciteten med hänsyn till att ingen klass i grundskolan läsåret 1972/73 anses böra ha mer än 25 elever, dels, vad avser utbildningen vid speciellt lärarhögskolor och lärarutbildningsblock, syftar till ett riksdagens ställningstagande till förmån för tanken på förläggandet av en lärarhögskola till Sundsvall och i avvaktan härpå placeringen av ett lärarutbildningsblock därstädes.

Vad avser det förra förslaget, att riksdagen skulle uttala sig för en planering av lärarutbildningen för att möjliggöra en sänkning av klassernas storlek utöver riksdagens beslut förra året i grundskolefrågan, återfinnes yrkanden i detta hänseende i motionerna I: 713 och II: 868 samt I: 715 och II: 867. Utskottet, som i sitt utlåtande nr 8 till årets riksdag i anledning av därom väckta motioner avvisat tanken på en ytterligare sänkning av delningstalen för elevantalet i grundskolans klasser får, då riksdagen godtagit utskottets förslag i detta hänseende, i konsekvens härmed avstyrka bifall till de nu ifrågasvarande motionsyrkandena.

Vidkommande motionerna I: 709 och II: 864 om Sundsvall som förläggningsort för ett lärarutbildningsblock och, på sikt, för en lärarhögskola får utskottet framhålla följande.

Av motionerna inhämtas, att försöksverksamhet med 9-årig enhetsskola påbörjats i Sundsvallsdistriktet redan år 1949, att 9-årig skolgång successivt genomförts i samtliga kommuner i Medelpad, att lärarkåren i staden synes ha en rik erfarenhet av den 9-åriga skolans problem, att tillgången på skollokaler, projekterade och utrustade för den 9-åriga skolans speciella behov är god samt att Sundsvallsregionen räknar ca 80 000 invånare.

I motionerna återopas bl. a. ett uttalande av statskontoret, enligt vilket ett lärarutbildningsblock i Sundsvall visserligen inte skulle ge nämnvärt större ökning av totalkapaciteten av ämneslärare men väl möjlighet att vid lärarutbildningen utnyttja den erfarenhet av enhetsskola som finnes i Sundsvall, en sak som vore av betydelse, då ämneslärarna i stor utsträckning komme att få sitt arbete förlagt till grundskolans högstadium. Om ytterligare en lärarhögskola

skulle förläggas till Norrland — utöver Umeå — syntes enligt statskontoret Sundsvall från flera synpunkter vara den lämpligaste orten.

Utbildningen vid lärarutbildningsblock syftar primärt till en kvalitetsökning och inte till en kvantitetsökning såvitt gäller lärarutbildningen. Utbyggnaden av blocken motiveras nämligen av intresset av att nedbringa den s. k. provårsköns omfattning, med andra ord av att ersätta lärare utan praktisk-pedagogisk utbildning med lärare *med* sådan utbildning. Sett mot den bakgrunden blir problemet om ett lärarutbildningsblock i Sundsvall, förutom ett allmänt lokaliseringsproblem, ett problem som bör bedömas och lösas med hänsyn till angelägenheten att få pedagogiskt väl utbildade lärare. Utskottet har vid sina överväganden funnit, att det måste anses angeläget, att mellersta Norrland med hänsyn till sina speciella och svårbemästrade försörjningsproblem avseende ämneslärare så långt detta är möjligt tillgodoses vid en utbyggnad av blockkapaciteten. Då Sundsvallsområdet med hänsyn till sitt differentierade skolväsen och sin erfarenhet av den 9-åriga skolformen torde ha goda förutsättningar att klara ett utbildningsblock förordar utskottet i likhet med vad i motionerna påyrkats, att riksdagen uttalar sig för att ett sådant block snarast möjligt förläggas till Sundsvall.

Vidkommande yrkandet i samma motioner om uppdrag åt lärarutbildnings-sakkunniga att utreda frågan om förläggandet av en lärarhögskola till Sundsvall torde detsamma icke böra föranleda någon skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t. Lärarutbildningssakkunniga har nämligen enligt sina direktiv redan att pröva och kontinuerligt undersöka möjligheterna att inrätta nya lärarhögskolor.

Beträffande det framtida behovet av *folk- och småskollärare* har den av lärarutbildningssakkunniga framlagda klasslärarprognosen enligt remissinstansernas och departementschefens mening visat, att utbildningen av dessa båda lärarkategorier successivt bör få en mindre omfattning. Enligt departementschefen bör med hänsyn härtill seminarieorganisationen successivt nedbringas, ett förhållande som ytterligare accentueras av lärarhögskolornas pågående utbyggnad och övertagande av utbildningen av folk- och småskollärare.

Utskottet har för sin del intet att invända mot de resultat lärarutbildningssakkunniga kommit till i sin prognostiska bedömning och anser denna bedömning i stort ägnad att läggas till grund för riksdagens ställningstaganden.

Hänsyn måste enligt departementschefen tagas till följande tre omständigheter vid en omställningsprocess i antydd riktning. För det första bör eftersträvas inte endast en numerär balans mellan tillgång och efterfrågan utan även att mera svårtillgodosedda behov, bl. a. glesbygdernas lärarbehov, tillgodoses. För det andra måste tvära kastningar i utbildningsnivån undvikas. Slutligen bör för det tredje organisationen, sedd över en längre period, ges en sådan omfattning, att bästa beredskap erhålles för erforderlig anpassning till förändringar i behovssituationen.

Utskottet önskar understryka det riktiga i dessa principiella målsättningar.

De åtgärder som föreslås i propositionen såvitt gäller utbildningskapaciteten avseende folk- och småskollärare för budgetåret 1963/64 bygger enligt vad utskottet under hand erfarit på en långsiktig och grundlig analys av de faktorer, som anses böra inverka på utbildningens dimensionering. Sålunda beräknas i propositionen en intagning av 48 folkskollärarkandidater vid lärarhögskolan i Göteborg samt en minskning av intagningskapaciteten till folk- och småskollärlinjerna vid folkskoleseminarierna till preliminärt 25 respektive 33 intagningsavdelningar. Utskottet har icke något att erinra mot vad departementschefen i dessa hänseenden föreslagit. Liksom hittills bör det emellertid få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta slutligt beslut i fråga om antalet intagningsavdelningar vid folkskoleseminarierna.

Av vad utskottet sålunda förordat följer, att utskottet avstyrker bifall till förslagen i motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868 om att riksdagen skulle besluta en intagningskapacitet höstterminen 1963 vid folkskoleseminarierna av 28 avdelningar för folkskolläraryt utbildning och 35 avdelningar för småskolläraryt utbildning.

De skäl som åberopats för förslaget om en begränsad *obligatorisk folkskolläraryt utbildning i engelska* med sikte på att tillgodose behovet av lärare med sådan kompetens i årskurs 4 i grundskolan finner utskottet så vägande, att utskottets betänkligheter mot att förorda en lägre behörighet i ämnet — en obligatorisk utbildning fram till full kompetens i engelska bör vara det mål som på sikt bör eftersträvas — fått ge vika. Utskottet tillstyrker alltså vad departementschefen härutinnan föreslagit, vilket alltså bl. a. innebär, att även småskollärarkandidater skall vara berättigade att delta i ifrågavarande utbildning.

Som ett värdefullt komplement till den ämnesteoritiska utbildning som äger rum vid universitet och högskolor bör ses de *särskilda lärarutbildningsåtgärder* som redan vidtagits och som nu i propositionen nr 111 föreslås ytterligare intensifierade.

De nuvarande *vidareutbildningskurserna för folkskollärare* skall så långt detta är möjligt ge kunskaper som motsvarar ett betyg i filosofisk ämbetsexamen. De inriktas för närvarande framför allt på bristämnen, särskilt de matematisk-naturvetenskapliga. Utbildningen är lokaliserad till universitetsorterna och till fem andra städer.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag för nästa budgetår, innebärande ytterligare en terminskurs i yrkesvägledning med därtill anknuten kurs i samhällskunskap och två terminskurser i historia samt två biämneskurser och en kurs i psykologi och pedagogik.

I motionerna I: 198 och II: 262 har hemställts bl. a., att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t borde anhålla om uppdrag åt skolöverstyrelsen att utforma riktlinjer för vidareutbildningsverksamhet av lärare, bedriven huvudsakligen på länsplanet och genomförd som kvällsundervisning. I motionerna yrkas vidare, att sådan vidareutbildningsverksamhet skall påbörjas redan fr. o. m. nästa läsår.

I motionerna ges exempel på att skolöverstyrelsen på försök anordnat terminskurser i Stockholm i fysik och kemi, förlagda till kvällstid, varvid utbildning skett parallellt med lärartjänstgöring. Decentraliserad sådan utbildning på kvällstid har även med skolöverstyrelsens medgivande anordnats av länskolnämnden i Kristianstads län i samarbete med Lunds universitet. Enligt i motionerna lämnade uppgifter skulle erfarenheterna av ifrågavarande vidareutbildningskurser vara goda. Med hänsyn till grundskolans lärarproblem synes det utskottet angeläget, att inga vägar lämnas oprövade som skulle kunna leda till en med andra former av vidareutbildning kvalitetsmässigt jämförlig utbildning. Utskottet får därför i anledning av förutnämnda motioner föreslå, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning genom lämplig myndighets försorg av frågan om inordnande under den reguljära vidareutbildningsverksamheten av dylik utbildning för lärare, som bedrivs huvudsakligen regionalt och genomföres som kvällsundervisning. I detta sammanhang synes även förtjäna att undersökas möjligheterna av att introducera en vidareutbildningsform avseende en kombination av korrespondens- och radioundervisning.

Departementschefens förslag avseende den *regionala akademiska undervisningen* innefattar, som framgått av det föregående, en väsentlig utökning av utbildningskapaciteten genom en ytterligare utbyggnad av ett-betygsundervisningen och påbörjande av sådan utbildning även på två-betygsnivå i Linköping och Örebro. Utskottet tillstyrker förslagen och finner det särskilt värdefullt att utbildningen på två-betygsnivå i matematik förlägges till samma utbildningsorter som den i det följande föreslagna teknologie magisterutbildningen. Utskottet har heller intet att erinra mot att planeringsarbetet för tvåbetygskursen i matematik sker med sikte på att matematiken följes av kurser i fysik och kemi på samma nivå.

I motionerna I: 712 och II: 870 har föreslagits anordnande av en teologisk översiktskurs vid universitetet i Göteborg. Utskottet vill i anledning av dessa motionsyrkanden erinra om att i propositionen nr 111 redovisats förslag om anordnande av regional tvåbetygsundervisning i ämnet kristendoms-kunskap. Departementschefen har härom uttalat, att han med hänsyn till den ovanliga organisationsform som tänkts för den regionala undervisningen inte för närvarande vore beredd att ta ställning till förslaget. Det borde i stället ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut i frågan inom ramen för i propositionen äskade medel. Utskottet vill för sin del förorda att ett sådant medgivande lämnas Kungl. Maj:t. Då alltså förutsättningar synes föreligga för ett beslut i frågan som kan möjliggöra viss form för regional utbildning på tvåbetygsnivå i kristendoms-kunskap och då syftet med motionerna I: 712 och II: 870 härigenom skulle kunna tillgodoses synes motionerna, såvitt här är i fråga, icke påkalla någon riksdagens åtgärd.

Vad departementschefen föreslagit med avseende på *den akademiska korrespondensundervisningen* biträder utskottet.

Till frågan om anvisande av särskilda medel för lärarutbildningsåtgärder återkommer utskottet vid sin anmälan i det följande av anslaget Särskilda lärarutbildningsåtgärder.

Sedan flera år tillbaka pågår en kraftig utbyggnad av fackgymnasieorganisationen i landet. För de tekniska gymnasiernas del innebär utbildningsmyndigheternas målsättning, att intagningskapaciteten i stort sett skall vara fördubblad vid slutet av innevarande decennium i jämförelse med nuläget. Procentuellt innebär riktpunkten en ökning av de tekniska gymnasiernas andel av nybörjarplatserna i landets samtliga gymnasier från nu 10 till 20 %. Givetvis kräver detta ett mycket stort nytillskott av lärare till de tekniska gymnasierna, där för övrigt lärarbristen redan är besvärande. Detta gäller såväl de tekniska ämnena, inklusive de grundläggande, som bl. a. matematik och fysik. Ett starkt behov av lärare i dessa ämnen kan även förutses för fackskolornas del, vilken utbildningsorganisation snart kommer att utbyggas. Det är mot bakgrunden av nu redovisade förhållanden som de av departementschefen på grundval av gymnasieutredningens förslag i ämnet förordade förstärkningsåtgärderna bör ses. Departementschefens mera långsiktiga lärarutbildningsprogram tar sikte på en utbildning vid tekniska högskolan i Stockholm av lärare i matematisk-naturvetenskapliga och grundläggande tekniska ämnen. Som kompletterande åtgärder för att i görligaste mån trygga tillgången på lärare i dessa ämnen föreslår departementschefen lärarutbildning av teknisk högskolemodell, förlagd utanför de tekniska högskolorna genom anordnande tills vidare fr. o. m. nästa budgetår av två regionala kurser i Linköping och Örebro.

Den föreslagna utbildningen syftar till att under en utbildningstid av tre år ge en ämnesteoretisk utbildning som svarar mot full gymnasielärarkompetens i matematik och fysik och i övriga grundläggande tekniska ämnen en kunskapsnivå, svarande mot kraven i civilingenjörsexamen i motsvarande ämnen, ehuru något examensarbete ej skall fordras. Efter de ämnesteoretiska studierna skulle följa pedagogisk utbildning om ytterligare en termin enligt s. k. Göteborgsmodell med därtill knuten handledd praktik under ytterligare en termin. Utbildningen skulle avslutas med en examen, benämnd teknologie magisterexamen. Frågan om fortsatta studier efter en sådan examen förutskickas bli närmare undersökt.

Utskottet hälsar med tillfredsställelse att förutsättningar nu synes kunna skapas för en tryggad försörjning av lärare för främst de tekniska gymnasierna och de tekniska fackskolorna. Utskottet vill därför giva sin anslutning till vad departementschefen förordat med avseende på *teknologie magisterutbildning*. Även om utbildningen nu ansetts bära tills vidare lokaliseras regionalt finner utskottet skäl understryka, att grundprincipen om utbildningens förläggning till teknisk högskola icke bör uppges. Utskottet förväntar därför i anslutning till departementschefens principiella inställning till frågan, att förslag snarast möjligt skall kunna föreläggas riksdagen om en förläggning till tekniska högskolan i Stockholm av teknologie magisterutbildning.

I motionerna I: 696 och II: 850 samt I: 710 och II: 866 har förordats särskilda uttalanden från riksdagens sida till förmån för upptagande av regional utbildning av teknologie magstrar i Västerås och Karlstad. Även om skäl synes kunna anföras för dessa orters lämplighet såvitt avser sådan utbildning, anser sig utskottet emellertid icke på grundval av föreliggande utredningsmaterial och för utskottet eljest kända förhållanden böra biträda motionsyrkandena. Motionerna i här aktuellt avseende synes därför inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd. Därest departementschefen emellertid vid sina fortsatta, allmänna överväganden rörande utbildningsformens dimensionering och förläggning skulle bedöma en ytterligare decentraliserad utbildning möjlig och önskvärd har utskottet likväl intet att erinra mot att de skäl som kan tala för en förläggning till Västerås och Karlstad härvid kommer under vederbörlig prövning.

Ett av de svåraste bristområdena i hela vårt utbildningsväsen är otvivelaktigt *förskollärarytbildningen*. Om detta förhållande vittnar både den av skolöverstyrelsen redovisade, aktuella och mera långsiktiga situationen och de synpunkter i ämnet som departementschefen lämnat i propositionen. Att kraftfulla åtgärder bör tillgripas för att bemästra nuvarande svåra situation är ställt utom allt tvivel.

De av departementschefen förordade åtgärderna som i allt väsentligt ansluter sig till förslag från skolöverstyrelsen innebär, som tidigare redovisats, att förskoleseminarieorganisationen förstatligas fr. o. m. den 1 juli 1963, att den nuvarande intagningskapaciteten — 290 platser — redan fr. o. m. nästa budgetår ökas till 480 platser genom inrättande bl. a. av två nya seminarier i Gävle och Jönköping och att de av skolöverstyrelsen energiskt bedrivna undersökningarna på det aktuella området fortsättes i avsikt att ytterligare förslag skall kunna presenteras.

Utskottet tillstyrker departementschefens förslag och har icke något att erinra mot vad departementschefen i övrigt anført och förordat i ämnet.

Vad gäller förskollärarytbildningen föreligger dels två motioner — I: 708 och II: 865 — av mera principiell natur, syftande till en utökning av intagningskapaciteten fr. o. m. budgetåret 1964/65 med ytterligare 200 platser, dels fyra motioner med krav på utredning om förläggning av förskollärarytbildning till Skara — motionerna I: 695 och II: 851 — och till mellersta Norrland — motionerna I: 714 och II: 869. Vad angår motionerna I: 708 och II: 865 utgår utskottet från att såväl skolöverstyrelsen som departementschefen har uppmärksamheten riktad på angelägenheten av att snarast ytterligare kraftigt utbygga seminarieorganisationen. Ett särskilt uttalande från riksdagens sida i fråga om kapaciteten för budgetåret 1964/65 synes därför icke erforderligt. Motionerna i fråga torde alltså icke böra föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Vad härefter angår de motioner som framlagts i lokaliseringsfrågan är utskottet icke berett att biträda motionerna I: 695 och II: 851 om en förläggning till Skara av förskollärarytbildning. Enligt vad utskottet under hand erfarit från

skolöverstyrelsen synes nämligen för närvarande den lokala tillgången på närbelägna övningsinstitutioner — utbildningen skulle förläggas till nuvarande folkskoleseminariet — och praktikhandledare icke motsvara de krav, som bör ställas på en utbildning av ifrågasatt slag.

Vad härefter gäller motionsyrkandena om en förläggning till mellersta Norrland av förskollärarytbildning utgår utskottet från att skolöverstyrelsen i sin antydda, allmänna planering av den framtida utbildningsorganisationen har sin uppmärksamhet riktad på lämpligheten av en lokalisering till detta område, som nu helt saknar dylik utbildning. Utskottet som utgår från att så är fallet finner icke skäl att på sätt i motionerna påyrkats tillstyrka en särskild skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Vad departementschefen föreslagit med avseende på statsverkets bestridande av kostnader för *flyttningersättning inom folkskolan och grundskolan* biträder utskottet.

Vad departementschefen i övrigt anfört och förordat har icke givit utskottet anledning till erinran eller uttalande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

1. att riksdagen må besluta om en utvidgning av den vid lärarhögskolorna anordnade entermensutbildningen i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat;
2. att motionerna I: 709 och II: 864, i vad de avser en utredning av frågan om inrättande av en lärarhögskola i Sundsvall, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;
3. att motionerna I: 713 och II: 868 samt I: 715 och II: 867, samtliga motioner i vad de avser planering av lärarhögskoleorganisationen med hänsyn till en sänkning av elevantalet i grundskolans klasser, icke må av riksdagen bifallas;
4. att riksdagen må besluta om en ökning av antalet utbildningsplatser för utbildning av lärare vid läroanstalter med praktisk lärarkurs i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat;
5. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 709 och II: 864, såvitt här är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande förläggande snarast möjligt av ett lärarutbildningsblock till Sundsvall;
6. att riksdagen må besluta att utbildning av folkskollärare och småskollärare skall anordnas vid lärarhögskolan i Göteborg fr. o. m. budgetåret 1963/64;
7. att motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868, samtliga motioner i vad de avser antalet intagningsavdelningar vid folkskoleseminarierna, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

8. att riksdagen må besluta att utbildning av folkskollärare i engelska skall anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen förordat;

9. att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 198 och II: 262, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört beträffande en utredning av frågan om vidareutbildningskurser framför allt på länsplanet och genomförda på kvällstid samt om kombinerade korrespondens- och radiokurser;

10. att motionerna I: 712 och II: 870, såvitt här är i fråga, icke må av riksdagen bifallas;

11. att motionerna I: 696 och II: 850 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

12. att motionerna I: 710 och II: 866 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

13. att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av departementschefen förordade särskilda åtgärder för ökad ämneslärarutbildning och för anordnande av utbildning av teknologie magistrar;

14. att motionerna I: 695 och II: 851 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

15. att motionerna I: 708 och II: 865 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

16. att motionerna I: 714 och II: 869 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

17. att riksdagen må besluta att förskollärarytbildningen skall förstatligas fr. o. m. budgetåret 1963/64 och utbyggas i av departementschefen angiven omfattning;

18. att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att fatta de beslut och vidtaga de åtgärder i övrigt som fordras för genomförandet av vad departementschefen föreslagit.

II. Anslagsberäkningar för budgetåret 1963/64

DRIFTBUDGETEN

Åttonde huvudtiteln

1:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (proposition nr 111, punkt 1, s. 94—97) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Stockholm, som föranledes av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64, dels ock till Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 9 650 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Dahlberg m. fl.* (I: 200) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindahl m. fl.* (II: 254) i vilka hemställts att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa att förutsättningarna för inrättande fr. o. m. budgetåret 1964/65 vid lärarhögskolan i Stockholm av en professur i praktisk pedagogik, med särskild inriktning på ungdomsarbetsmetodik, måtte klarläggas;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kajiser* och fröken *Stenberg* (I: 711) och den andra inom andra kammaren av herrarna *Wennerfors* och *Nordstrandh* (II: 871), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta 1. att en biträdande rektorstjänst i lönegrad ABp 26 skall inrättas vid lärarhögskolan i Stockholm fr. o. m. budgetåret 1963/64, 2. godkänna av motionärerna angiven avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64, 3. till Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 9 662 350 kr.;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrarna *Widén* och *Källqvist* (I: 715) och den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 867), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 111 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till 1964 års riksdag om inrättande av en professur i praktisk pedagogik med specialpedagogik på specialläroplanen vid lärarhögskolan i Stockholm.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna I: 200, II: 871 och I: 715.

Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en anslagshöjning med 2 724 000 kr., avser — förutom automatiska utgiftsökningar, som sammanhänger med inrättandet av en befattning som tillsynslärare vid övningsskolan, tillkomsten av ytterligare två avdelningar av årskurs 9 i övningsskolan samt beslutade löne- och arvodeshöjningar — följande:

1. det nuvarande beloppet av 20 000 kr. till rektors förfogande för biträde med rektorsuppgifterna uppräknas till 25 000 kr.,
2. sex lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik och en kanslibitradestjänst i Ae 7 inrättas samt medel beräknas för avlöningsförmåner åt lärarkandidater och för ersättning till handledare, allt med anledning av tidigare redovisat förslag om enterminsutbildning för ämneslärare,
3. fyra adjunktstjänster i Ao 23 och två ämneslärartjänster i Ao 21 inrättas vid den egentliga lärarhögskolan, vid vilken även tillkommer en vaktmästar-tjänst i Ae 8,
4. en lektorstjänst i Ae 27 eller Ae 25 inrättas i vuxenundervisningens metodik.

I anslutning till punkten 1 må nämnas, att *skolöverstyrelsen* i sina anslags-äskanden för nästa budgetår föreslagit att en tjänst som biträdande rektor i ABp 26 skall inrättas vid den egentliga lärarhögskolan. Till stöd för detta sitt förslag har överstyrelsen framhållit, att den kvalificerade arbetshjälp för fullgörande av vissa rektorsuppgifter, som kan erhållas för nu anvisade 20 000 kr., blir otillräcklig, om överstyrelsens förslag om anordnande av ämneslärarutbildning om en termin vid lärarhögskolan vinner bifall. I anslutning till 1960 års lärarutbildningssakkunnigas förslag därom hemställes att den biträdande rektorns undervisningsskyldighet sättes till högst fem veckotimmar. Vid bifall här-till bortfaller enligt skolöverstyrelsen berörda post om 20 000 kr., varjämte övningskolans lönekostnader minskas med omkring 7 000 kr.

Utskottet. I motionerna I: 200 och II: 254 har berörts frågan om en professur i praktisk pedagogik med särskild inriktning på ungdomsarbetets metodik vid lärarhögskolan i Stockholm, varvid påyrkats en särskild skrivelse från riksdagen i ämnet till Kungl. Maj:t i avsikt att få förutsättningarna klarlagda för profes-surens inrättande fr. o. m. budgetåret 1964/65. Med hänsyn till de klara forsk-ningsmotiveringar som anförts för professuren — någon som helst undervisning inom ämnesområdet har över huvud taget icke ifrågasatts i motionerna — har utskottet icke funnit det lämpligt med en lokalisering till lärarhögskola av den förutsatta forskningsverksamheten. Det synes utskottet i stället värt att prövas, huruvida inte statens råd för samhällsforskning, efter sedvanlig utredning av förutsättningarna för och stöd åt den ifrågasatta forskningen och en avvägning gentemot andra angelägna forskningsobjekt, prövar huruvida rådet med an-litande av sitt forskningsanslag kan tillgodose en erforderlig forskningsinsats rörande i motionerna aktualiserade problem. Utskottet finner sig alltså icke böra biträda ifrågavarande motionsyrkande.

Vidkommande motionerna I: 715 och II: 867 bör enligt utskottets mening det i dessa motioner framförda yrkandet om att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1964 års riksdag om inrättande av en professur i praktisk pedagogik med specialpedagogisk inriktning icke föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottet delar visserligen i och för sig motionärernas

inställning till frågan om vidgade forskningsinsatser på detta viktiga område men anser att förutsättningar för en bedömning av lokaliseringen av en eventuell professur inom ämnesområdet till lärarhögskolan i Stockholm först föreligger, sedan erfarenheter vunnits av den professur med samma ämnesinriktning, som utskottet under avlöningsanslaget för lärarhögskolan i Göteborg kommer att förorda till inrättande fr. o. m. budgetåret 1964/65.

Departementschefen har för nästa budgetår förordat en höjning av nuvarande medelsanvisning till biträde åt rektor för lärarhögskolan med fullgörande av vissa rektorsuppgifter från 20 000 till 25 000 kr. I motionerna I: 711 och II: 871 har i stället föreslagits, att en tjänst som biträdande rektor inrättas, varvid förordade 25 000 kr. icke skulle erfordras. Utskottet anser rent principiellt, att rektor vid lärarhögskola bör beredas sådan arbetshjälp, att han mera odelat kan ägna sig åt sina egentliga, pedagogiska arbetsuppgifter. Utskottet, som icke är berett att biträda förut nämnda yrkande i motionerna I: 711 och II: 871 bedömer det likväl angeläget, att Kungl. Maj:t ytterligare överväger möjligheterna att föreslå riksdagen en mera permanent avlastning av rektors arbetsbörda av främst icke-pedagogisk natur än som torde kunna möjliggöras med hittillsvarande medelsanvisning av arvodeskaraktär.

Vad departementschefen anfört och förordat med avseende på avlöningsanslaget för lärarhögskolan i Stockholm biträder utskottet.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag bör avlöningsanslaget för nästa budgetår höjas med 2 724 000 kr.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 711 och II: 871, i vad de avser inrättande av en tjänst som biträdande rektor,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Stockholm, som föranledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Stockholm, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 642 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	990 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	3 573 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 325 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	120 000
	Summa kr. 9 650 000

c) till *Lärarhögskolan i Stockholm: Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 9 650 000 kr.;

II. att motionerna I: 200 och II: 254 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 715 och II: 867, i vad de avser inrättande av en professur i praktisk pedagogik med specialpedagogik, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

2:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 97—99), vilket innebär en anslagshöjning med 32 000 kr., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Stockholm: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 724 000 kr.

3:o) **Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 99), vilket innebär en anslagshöjning med 30 000 kr., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Stockholm: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kr.

4:o) **Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 4, s. 99—102) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Malmö, som föranledes av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för lärarhögskolan i Malmö, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64, dels ock till lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 263 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kaijser* och fröken *Stenberg* (I: 711) och den andra inom andra kammaren av herrar *Wennerfors* och *Nordstrandh* (II: 871), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta 1. att en biträdande rektorstjänst i lönegrad ABp 26 skall inrättas vid lärarhögskolan i Malmö fr. o. m. budgetåret 1963/64, 2. godkänna av motionärerna angiven avlöningsstat för lärarhögskolan i Malmö, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64, 3. till Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 8 274 630 kr.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 871.

Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en anslagshöjning med 2 825 000 kr., avser — förutom vissa automatiska kostnadsförändringar — följande:

I. Automatiskt nytillkommande tjänster enligt
1959 års riksdagsbeslut

A. Den egentliga lärarhögskolan

1. En lektorstjänst i Ao 27 i högstadiets metodik.
2. En lektorstjänst i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
3. Två lektorstjänster i Ao 23 i mellanstadiets metodik och en lektorstjänst i Ao 23 eller Ao 20 i lågstadiets metodik.

B. Övningsskolan

4. En lektorstjänst i Ao 27/25.
5. Sju adjunktstjänster i Ao 23.
6. Två ämneslärartjänster i Ao 21.
7. Två tjänster som lärare i Ao 20 i gymnastik med lek och idrott.
8. En tjänst som lärare i Ao 20 i musik.
9. En tjänst som lärare i Ao 17 i textilslöjd.
10. En tjänst som lärare i Ao 17 i trä- och metallslöjd.
11. Sex tjänster som övningsskollärare i Ao 20.
12. Fyra tjänster som övningsskollärare i Ao 20/17.

II. Föreslagna nya tjänster m. m.

13. Till rektors förfogande för biträde med rektorsuppgifterna ställes 25 000 kr., eller 5 000 kr. mer än motsvarande medelsanvisning för innevarande budgetår.

14. En tjänst som lärare i Ao 20 i teckning inrättas vid övningsskolan.

15. Ytterligare två kontorsbiträdestjänster i reglerad befordringgång inrättas.

16. Medel beräknas för kostnader för tillsynslärare.

I anslutning till punkten 13 må nämnas, att *skolöverstyrelsen* i sina anslagsäskanden för nästa budgetår i likhet med vad överstyrelsen föreslagit för lärarhögskolan i Stockholm hemställt om inrättande av en tjänst som biträdande rektor i ABp 26 vid den egentliga lärarhögskolan i Malmö. Till stöd för förslaget har överstyrelsen framhållit, att de arbetsuppgifter som bör avlastas rektor för lärarhögskolan både till arten och omfånget är sådana, att de bör ingå i en särskild, för uppgifternas fullgörande väl kvalificerad befattningshavares åligganden. Nuvarande arvode av 20 000 kr. för den som biträder rektor för lärarhögskolan med fullgörande av vissa rektorsuppgifter anges vara otillräckligt för att rektor skall kunna avlastas i erforderlig utsträckning.

Utskottet får i anledning av yrkandet i motionerna I: 711 och II: 871 om inrättande av en tjänst som biträdande rektor vid lärarhögskolan fr. o. m. nästa budgetår erinra om att utskottet under punkten 1 i det föregående (Lärarhög-

skolan i Stockholm: Avlöningar) i anledning av motsvarande yrkande för denna högskolas vidkommande visserligen icke ansett sig böra tillstyrka bifall till motionerna men i anslutning till dem likväl generellt framhållit, att rektor vid lärarhögskola borde beredas sådan arbetshjälp, att han mera odelat kunde ägna sig åt sina egentliga, pedagogiska arbetsuppgifter. Det syntes därför utskottet angeläget att Kungl. Maj:t ytterligare övervägde möjligheterna att föreslå riksdagen en mera permanent avlastning av rektors arbetsbörda av främst icke-pedagogisk natur än som syntes möjliggöras med hittillsvarande medelsanvisning av arvodeskaraktär. Vad utskottet tidigare anfört i ämnet gäller i lika hög grad lärarhögskolan i Malmö.

Utskottet, som alltså avstyrker bifall till motionerna I: 711 och II: 871, såvitt här är i fråga, har icke något att erinra mot bifall till Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 711 och II: 871, i vad de avser inrättande av en tjänst som biträdande rektor,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Malmö, som föranledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Malmö, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 568 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	549 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	2 980 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	2 047 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	119 000
	Summa kr. 8 263 000

c) till *Lärarhögskolan i Malmö: Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 8 263 000 kr.

5:o) **Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 102 och 103), vilket innebär en anslagshöjning med 250 000 kr., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Malmö: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 750 000 kr.

6:o) **Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 103 och 104), vilket innebär en anslagsminskning med 242 000 kr., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Malmö: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 235 000 kr.

7:o) **Lärarhögskolan i Malmö: Inredning och utrustning av nya lokaler.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, s. 104 och 105), vilket innebär en anslagsminskning med 100 000 kr., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Malmö: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kr.

8:o) **Lärarhögskolan i Göteborg: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 105—111) föreslagit riksdagen att dels besluta att vid lärarhögskolan i Göteborg skall fr. o. m. den 1 juli 1964 finnas inrättad en professur i praktisk pedagogik med specialpedagogik, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Göteborg, som föranledes av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för lärarhögskolan i Göteborg, dels ock till Lärarhögskolan i Göteborg: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 886 000 kr.

Kungl. Maj:ts förslag, som innebär en anslagshöjning med 2 607 000 kr., avser — förutom automatiska utgiftsökningar, vilka hänför sig till ökade kostnader för handledning av lärarkandidater samt beslutade lönehöjningar — inrättande av följande tjänster:

A. Tjänster vid den egentliga lärarhögskolan

1. En professorstjänst i pedagogik med specialpedagogik i Bo 3 fr. o. m. den 1 juli 1964 (principbeslut).
2. Två lektorstjänster i Ao 27 i psykologi och pedagogik.
3. Två lektorstjänster i Ao 27 i högstadiets metodik.
4. Två lektorstjänster i Ao 25 i högstadiets metodik.
5. Fyra lektorstjänster i Ao 23 i mellanstadiets metodik.
6. Tre lektorstjänster i Ao 23/20 i lågstadiets metodik.
7. Fyra lektorstjänster i Ao 21 i övningsämnenas metodik.
8. Två lektorstjänster i Ao 19 i övningsämnenas metodik.
9. En kansliskrivartjänst i Ao 11.
10. En maskinisttjänst för skötsel av värmeanläggningen (lönegradsplaceringen fastställes av Kungl. Maj:t).
11. En kontoristtjänst i Ae 9.
12. En skriv- och kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringsgång.

B. Tjänster vid övningsskolan

13. En rektorstjänst i ABp 27.
14. 20 övningsskollärartjänster i Ao 20.
15. 10 övningsskollärartjänster i Ao 17.
16. Två tjänster som lärare i Ao 20 i teckning.
17. Två tjänster som lärare i Ao 20 i musik.
18. Två tjänster som lärare i Ao 20 i gymnastik.
19. Fyra tjänster som lärare i Ao 17 i slöjd.
20. En kanslibiträdestjänst i Ao 7.
21. En skriv- och kontorsbiträdestjänst i reglerad befordringgång.

C. Övriga förslag

22. Två vaktmästartjänster i Ao 8 (överföres från Annedals folkskoleseminarium).
23. Lektor i högstadiets metodik i Ao 27/25 i stället för en tidigare inrättad tjänst i Ao 25.

Vid bifall till förslagen under punkterna 13—19 förutsättes indragning ske av 11 ordinarie övningsskollärartjänster och 5 ordinarie övningsskollärartjänster vid Annedals folkskoleseminarium.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag, dock att i likhet med vad som förordats beträffande motsvarande tjänstetyp vid lärarhögskolan i Malmö de under punkt 15 omnämnda tjänsterna som övningsskollärare skall vara placerade i alternativlönegraderna Ao 20/17.

Utöver vad Kungl. Maj:t förordat beräknar utskottet härjämte medel för kostnader för tillsynslärare vid övningsskolan. Enligt vad utskottet erfarit kommer övningsskolan vid lärarhögskolan att budgetåret 1963/64 omfatta $21 + 30 + 6 = 57$ klasser. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till att utskottet i det föregående tillstyrkt bifall till motsvarande förslag avseende lärarhögskolorna i Stockholm och Malmö. Med anledning av vad utskottet sålunda förordat bör anslagsposten Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal höjas från av Kungl. Maj:t föreslagna 1 239 000 kr. till 1 254 000 kr. och avlöningsanslaget för nästa budgetår bestämmas till 5 901 000 kr.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) besluta att vid lärarhögskolan i Göteborg skall fr. o. m. den 1 juli 1964 finnas inrättad en professur i praktisk pedagogik med specialpedagogik;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för lärarhögskolan i Göteborg, som föranledes av vad utskottet i det föregående förordat;

c) godkänna följande avlöningsstat för lärarhögskolan i Göteborg, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	2 347 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	798 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 254 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	1 420 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	82 000
	Summa kr. 5 901 000

d) till *Lärarhögskolan i Göteborg: Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 5 901 000 kr.

9:o) **Lärarhögskolan i Göteborg: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 111 och 112), vilket innebär en anslagshöjning med 183 000 kr., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Göteborg: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 380 000 kr.

10:o) **Lärarhögskolan i Göteborg: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 10, s. 113), vilket innebär en anslagshöjning med 115 000 kr., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Göteborg: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 270 000 kr.

11:o) **Lärarhögskolan i Göteborg: Inredning och utrustning av nya lokaler.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, s. 114) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Lärarhögskolan i Göteborg: Inredning och utrustning av nya lokaler* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 325 000 kr.

12:o) **Folkskoleseminarierna: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 12, s. 115—120) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranledes av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. bud-

getåret 1963/64, dels ock till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 33 592 000 kr., innebärande en anslagshöjning med 3 875 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kaijser* och fröken *Stenberg* (I: 711) och den andra inom andra kammaren av herrar *Wennerfors* och *Nordstrandh* (II: 871), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att anvisa medel för i motionerna föreslaget antal intagningsavdelningar vid folkskoleseminarierna läsåret 1963/64, nämligen på folkskollärlinje sammanlagt 28 och på småskollärlinje sammanlagt 35;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 713) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* (II: 868), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 111 måtte till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 34 092 000 kr.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 871 och II: 868.

Beträffande personalorganisationen m. m. innebär Kungl. Maj:ts förslag — förutom automatiska kostnadsförändringar — i huvudsak följande:

1. indragning av en rektorstjänst i Bp 1 och av sex lektorstjänster i Ao 27 eller 25,
2. inrättande på övningsskolans högstadium av nio adjunktstjänster i Ae 23 och sex ämneslärartjänster i Ae 19 m. m.,
3. indragning av två lärartjänster på övergångsstat i hemkunskap i Ao 14,
4. indragning av en vaktmästartjänst i Ao 8 vid seminariet i Lund,
5. ökad medelsanvisning till biträdes hjälp på rektorsexpeditionerna,
6. indragning av elva ordinarie övningsskollärartjänster, fem ordinarie övningslärartjänster och två ordinarie vaktmästartjänster (jfr avlöningsanslaget för lärarhögskolan i Göteborg).

Utskottet. Med hänsyn till sitt ställningstagande i det föregående till Kungl. Maj:ts förslag om seminarieorganisationen för nästa budgetår jämte till förslaget knutna motioner avstyrker utskottet bifall till de i motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868 framförda yrkandena om en uppräknig av avlöningsanslaget för folkskoleseminarierna till en nivå motsvarande i samma motioner föreslagen dimensionering av intagningskapaciteten vid seminarierna.

Vad departementschefen förordat med avseende på personalorganisationen och vad därmed hänger samman har icke givit utskottet anledning till erinran.

Till förslaget om anvisande för nästa budgetår av ett förslagsanslag av 33 592 000 kr. vill utskottet giva sin anslutning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag även-
som med avslag å motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och
II: 868, samtliga motioner i vad de avser kostnaderna för ytter-
ligare fem intagningsavdelningar för folk- och småskolläraryut-
bildning utöver Kungl. Maj:ts förslag,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i per-
sonalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranledes
av vad departementschefen förorddat;

b) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarier-
na, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	9 930 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	458 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	14 737 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	7 942 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	525 000
Summa kr.	33 592 000

c) till *Folkskoleseminarierna: Avlöningar* för budgetåret
1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 33 592 000 kr.

13:o) **Folkskoleseminarierna: Omkostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt 13,
s. 120 och 121) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1963/64
under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 400 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr
Kaijser och fröken *Stenberg* (I: 711) och den andra inom andra kammaren av
herrar *Wennerfors* och *Nordstrandh* (II: 871), i vilka hemställts, såvitt här är i
fråga, att riksdagen måtte besluta att anvisa medel för i motionerna föreslaget
antal intagningsavdelningar vid folkskoleseminarierna läsåret 1963/64, nämligen
på folkskollärlinje sammanlagt 28 och på småskollärlinje sammanlagt 35;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr
Thorsten Larsson m. fl. (I: 713) och den andra inom andra kammaren av herr
Larsson i Hedenäset *m. fl.* (II: 868), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att

riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 111 måtte till Folkskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 460 000 kr.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 871 och II: 868.

Utskottet. Med hänsyn till sitt ställningstagande i det föregående till Kungl. Maj:ts förslag om seminarieorganisationen för nästa budgetår jämte till förslaget knutna motioner avstyrker utskottet bifall till de i motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868 framförda yrkandena om en uppräknig av omkostnadsanslaget för folkskoleseminarierna till en nivå motsvarande i samma motioner föreslagen dimensionering av intagningskapaciteten vid seminarierna.

Mot Kungl. Maj:ts förslag om anvisande för nästa budgetår av ett förslagsanslag av 2 400 000 kr. har utskottet ingen erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag även-
som med avslag å motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och
II: 868, samtliga motioner i vad de avser kostnaderna för ytter-
ligare fem intagningsavdelningar för folk- och småskolläro-
utbildning utöver Kungl. Maj:ts förslag, till *Folkskolesemina-
rierna: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett för-
slagsanslag av 2 400 000 kr.

14:o) **Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 14, s. 122) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 695 000 kr., innebärande samma medelsanvisning som för innevarande budgetår.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kaijser* och fröken *Stenberg* (I: 711) och den andra inom andra kammaren av herrar *Wennerfors* och *Nordstrandh* (II: 871), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 745 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 713) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson i Hedenäset m. fl.* (II: 868), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 111 måtte till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kr.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 871 och II: 868.

Utskottet finner det angeläget att lärarna göres förtrogna med det viktiga pedagogiska och tekniska handhavandet av undervisningshjälpmedlen. Enligt utskottets mening bör också det av Kungl. Maj:t för nästa budgetår föreslagna anslaget vara ägnat att tillgodose detta syfte. Ehuru anslaget för nästa budgetår förutsättes utgå med formellt oförändrat belopp synes vad departementschefen föreslagit dock reellt innebära en viss anslagshöjning med hänsyn till den av departementschefen förebådade minskningen av seminarieorganisationens omfattning mot vilken utskottet, såsom framgått av det föregående, icke heller haft något att erinra. Utskottet tillstyrker därför bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Härav följer att utskottet avstyrker bifall till förslagen i motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868 om anslagshöjningar med respektive 50 000 och 55 000 kr.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet.

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag även-
som med avslag å motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och
II: 868, samtliga motioner såvitt här är i fråga, till *Folkskole-
seminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1963/64
anvisa ett reservationsanslag av 695 000 kr.

15:o) **Folkskoleseminarierna: Utrustning.** Kungl. Maj:t har (punkt 15, s. 122 och 123) föreslagit riksdagen att till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 050 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kaijser* och fröken *Stenberg* (I: 711) och den andra inom andra kammaren av herrar *Wennerfors* och *Nordstrandh* (II: 871), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 150 000 kr.;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson* (I: 713) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Hedenäset *m. fl.* (II: 868), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 111 måtte till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kr.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 871 och II: 868.

Utskottet vill i likhet med departementschefen erinra om att anslaget till utrustning vid folkskoleseminarierna nära nog fördubblats i förhållande till anslaget för innevarande budgetår. I medelsanvisningen för innevarande budgetår ingår ett beräknat belopp för anskaffande av audiovisuella hjälpmedel av 160 000 kr. Kungl. Maj:ts förslag innebär en uppräknig för nästa budgetår av inte mindre än 100 000 kr., vilken medelsanvisning utskottet förväntar skall i största möjliga utsträckning komma till användning för anskaffande av ytterligare audiovisuella hjälpmedel.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker följaktligen bifall till de i motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868 gjorda yrkan- dena om ytterligare anslagshöjningar utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag även- som med avslag å motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868, samtliga motioner såvitt här är i fråga, till *Folkskole- seminarierna: Utrustning* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 050 000 kr.

16:o) **Förskoleseminarierna: Avlöningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 16, s. 123—126) föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för förskoleseminarierna i enlighet med vad departements- chefen förordat, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstäm- melse med av departementschefen angivna riktlinjer utfärda de bestämmelser och fatta de beslut i övrigt som fordras för genomförande av de av departements- chefen förordade åtgärderna, dels godkänna av departementschefen angiven av- löningsstat för förskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare fr.o. m. budgetåret 1963/64, dels ock till Förskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 963 000 kr.

Kungl. Maj:ts förslag avser följande:

1. inrättande av nio rektorstjänster i ABp 25,
2. inrättande av en adjunktstjänst i psykologi och pedagogik i Ae 23 och 17 1/2 seminiarielärartjänster i A 17 med tills vidare extra ordinarieplacering.
3. inrättande av åtta kanslibiträdestjänster i Ae 7,
- 4 och 5. anvisande av timlärar- och handledararvoden,
- 6—8. arvoden till seminiarieläkare och seminariesköterskor, seminiarielibliote- karier och vaktmästare,
9. avlöningar åt vikarier.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:t under förevarande punkt fram- ställda förslag och hemställer alltså,
att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för förskoleseminarierna i enlighet med vad departementschefen förordat;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna riktlinjer utfärda de bestämmelser och fatta de beslut i övrigt som fordras för genomförande av de av departementschefen förordade åtgärderna;

c) godkänna följande avlöningsstat för förskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> ..	228 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	31 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	1 432 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	260 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	12 000
Summa kr. 1 963 000	

d) till *Förskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 1 963 000 kr.

17:o) **Förskoleseminarierna: Omkostnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 17, s. 126 och 127) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Förskoleseminarierna: Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 339 000 kr.

18:o) **Förskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18, s. 127 och 128) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Förskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 156 000 kr.

19:o) **Förskoleseminarierna: Inredning och utrustning.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 19, s. 128) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Förskoleseminarierna: Inredning och utrustning* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kr.

20:o) **Förskoleseminarierna: Utbildning av seminarielärare m. fl.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 20, s. 129 och 130) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Förskoleseminarierna: Utbildning av seminarielärare m. fl.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 kr.

21:o) **Särskilda lärarutbildningsåtgärder.** Kungl. Maj:t har (punkt 21, s. 130—133) föreslagit riksdagen att till *Särskilda lärarutbildningsåtgärder* för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 900 000 kr.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Eric Carlsson* och *Svanström* (I: 198) och den andra inom andra kammaren av herr *Skoglösa m. fl.* (II: 262), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte medge att lärare, som deltagit i vidareutbildningsverksamhet, bedriven huvudsakligen på länsplanet och genomförd som kvällsundervisning, eller i av skolöverstyrelsen godkänd ettbetygskurs av i motionerna nämnt slag må erhålla sina utgifter för deltagande täckta av statsmedel, förslagsvis ur anslaget Vidareutbildning av lärare m. m.;

dels och två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kaijser* och fröken *Stenberg* (I: 712) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordstrandh m. fl.* (II: 870), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte anvisa erforderliga medel för en i motionerna påyrkad teologisk översikt kurs vid universitetet i Göteborg fr. o. m. höstterminen 1963.

Beträffande motiveringen för de motionsvis gjorda yrkandena får utskottet hänvisa till motionerna II: 262 och II: 870.

Ur det för innevarande budgetår uppförda reservationsanslaget till vidareutbildning av lärare m. m. utgår i första hand medel till anordnande av olika typer av vidareutbildningskurser för folkskollärare. Under avsnittet *Särskilda lärarutbildningsåtgärder* har i propositionen en redogörelse lämnats för vidareutbildningsverksamheten under föregående och innevarande budgetår. Kostnaderna härför under sistnämnda budgetår beräknas uppgå till 880 000 kr.

Vidare bestrids från anslaget kostnader för viss akademisk undervisning och vissa stipendier. Som i propositionen närmare redogjorts för under avsnittet *Särskilda lärarutbildningsåtgärder*, akademisk korrespondensundervisning, får sålunda *Hermods korrespondensinstitut* bidrag ur anslaget med sammanlagt 294 560 kr. dels för anordnande av muntlig undervisning i samband med akademiska kurser och av vissa förberedande kurser, dels för utarbetande av nya akademiska kurser. Ur anslaget beräknas vidare utgå omkring 100 000 kr. till studiestipendier åt deltagare i *Hermods akademiska kurser* och åt folkskollärare, som skaffat sig vissa akademiska betyg. Slutligen har under anslaget för innevarande budgetår beräknats ett belopp av 620 000 kr. till den akademiska undervisning för ett betyg i matematisk-naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga

ämnen, som överstyrelsen i samarbete med universiteten fr. o. m. innevarande budgetår ordnar på elva orter.

Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår innebär anvisande av medel för följande ändamål.

Vidareutbildningskurser för folkskollärare

1. Ytterligare en terminskurs i yrkesvägledning (nu: 2 kurser) ..	}	+ 160 000
2. Ytterligare en terminskurs i samhällskunskap (nu: 2 kurser) .		
3. Två terminskurser i historia		
4. Ytterligare två biämneskurser (nu: 14 kurser)		
5. Ytterligare en kurs i psykologi och pedagogik (nu: 7 kurser) .		
6. Utökad timtal vid terminskurserna i matematik, fysik och kemi		

Akademisk undervisning m. m.

7. Anordnande av ytterligare regionala akademiska kurser på ett- och tvåbetygsnivå samt regional utbildning av teknologie magistrar jämte övriga lärarutbildningsåtgärder som kan visa sig erforderliga	+ 1 590 000
---	-------------

Automatiska kostnadsökningar

8. Ökad medelsanvisning till följd av vissa under förra året genomförda arvodeshöjningar	+ 310 000
Summa kr.	+ 2 060 000

Eftersom det här föreslagits att från detta anslag, för närvarande benämnt Vidareutbildning av lärare m. m., medel skall utgå också till ändamål av helt annat slag än tidigare, bör det enligt departementschefen få den inledningsvis angivna rubriken. Vid utgången av innevarande budgetår förefintlig reservation på anslaget Vidareutbildning av lärare m. m. förutsättes bli tillgodofört det omrubricerade anslaget.

Utskottet. Med hänsyn till att utskottet i det föregående förordat en prövning av frågan om inordnande under den reguljära vidareutbildningsverksamheten av vidareutbildningsverksamhet för lärare, som bedrivs huvudsakligen regionalt och genomföres som kvällsundervisning bör lämpligen också i samband därmed prövas spörsmålet om de ekonomiska förmånerna för deltagare i sådan vidareutbildningsverksamhet. En prövning av möjligheterna att bereda ekonomiskt stöd även till deltagare i de av skolöverstyrelsen centralt anordnade terminskurserna på kvällstid synes enligt utskottets mening likaledes påkallad. Utskottet förordar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t giver till känna vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionerna I: 198 och II: 262.

Vad avser det yrkande som ställts i motionerna I: 712 och II: 870, nämligen att

riksdagen skulle anvisa erforderliga medel för anordnande av en teologisk översiktscurs vid universitetet i Göteborg, får utskottet under hänvisning till sitt ställningstagande i det föregående till anordnande av en sådan kurs föreslå att yrkandet i fråga måtte avslås av riksdagen.

Utskottet har icke något att erinra mot att förevarande anslag för budgetåret 1963/64 uppföres med det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet och att detta därvid disponeras på sätt departementschefen förutsatt.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I. att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 712 och II: 870, såvitt här är i fråga, till *Särskilda lärarutbildningsåtgärder* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 3 900 000 kr.;

II. att riksdagen må, i anledning motionerna I: 198 och II: 262, i vad de avser de ekonomiska förmånerna åt deltagare i viss vidareutbildningsverksamhet på kvällstid, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet därom anført.

22:o) **Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 22, s. 133 och 134), vilket innebär en anslagshöjning med 1 873 000 kr., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Avlöning åt deltagare i praktiska lärarkurser m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 9 427 000 kr.

23:o) **Arvoden åt blivande lärare för blinda och döva.** Kungl. Maj:t har (punkt 23, s. 134—136) föreslagit riksdagen att till detta ändamål för budgetåret 1963/64 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 423 000 kr. eller 25 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Kajser* och fröken *Stenberg* (I: 711) och den andra inom andra kammaren av herrar *Wennerfors* och *Nordstrandh* (II: 871), i vilka hemställts, såvitt här är i fråga, att riksdagen måtte besluta att den som åtnjutit arvode för utbildning till lärare vid blind- eller dövskolor, icke skall återbetala arvodesbelopp, som uppburits under utbildningens första termin, i de fall utbildningen avbrytes efter endast en termins utbildning.

Beträffande motiveringen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 871.

I anslutning till nu redovisade motionsyrkande må framhållas, att *skolöverstyrelsen* i sina anslagsäskanden för nästa budgetår framlagt förslag till ändring av den bestämmelse, enligt vilken lärare, som åtnjutit utbildningsarvode, skall vara förpliktad att under tre år efter utbildningens genomgående stå till förfogande för tjänstgöring inom blindundervisningsväsendet respektive dövunder-

visningsväsendet. Enligt sagda bestämmelse skall den som önskar erhålla arvode förbinda sig dels att stå till förfogande för tjänstgöring, dels att, om denna förpliktelse ej fullgöres eller utbildningen icke slutföres, återbetala uppburna arvodesbelopp i den utsträckning Kungl. Maj:t bestämmer.

Skolöverstyrelsen framhåller, att undervisningen av blinda och döva barn är av så speciell art, att en ung lärare, som ej redan har erfarenhet på området, ej alltid har klart för sig vad han ger sig in på, när han söker till utbildning vid blindinstitutet eller dövläroarseminariet. Med hänsyn härtill föreslår överstyrelsen, att återbetalning av arvodesbelopp, som uppburits under utbildningens första termin icke skall ifrågakomma i de fall där utbildningen avbrytes eller vederbörande icke fullgör sin förpliktelse att stå till förfogande för tjänstgöring. Fråga om återbetalning av arvodesbelopp, som uppburits för tid efter första termin, bör enligt överstyrelsen även i fortsättningen bli beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

Departementschefen framhåller för sin del att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om, i vilken mån återbetalning av uppburna utbildningsarvoden skall äga rum.

Utskottet tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt.

Vidkommande motionerna I: 711 och II: 871 är utskottet icke berett att förorda att — såsom i motionerna föreslagits — riksdagen skulle besluta om generell återbetalning av uppburna arvodesbelopp till dem som efter endast en termin avbryter påbörjad utbildning till lärare vid blind- eller dövskolor. Det bör alltså enligt utskottets mening liksom hittills ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om, i vilken mån återbetalning av uppburna utbildningsarvoden skall äga rum. Utskottet finner det därvid från bl. a. social utgångspunkt rimligt att Kungl. Maj:ts beslut i fall som i motionerna åsyftas icke göres alltför restriktiva. Enligt vad utskottet erfarit skulle nämligen hittillsvarande praxis tyda på relativt sträng restriktivitet i nu berört hänseende.

Under hänvisning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

I. att riksdagen må till *Arvoden åt blivande lärare för blinda och döva* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 423 000 kr.;

II. att motionerna I: 711 och II: 871, i vad de avser generell återbetalning av uppburna arvodesbelopp till dem som efter endast en termin avbruter påbörjad utbildning till lärare vid blind- och dövskolor, icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 maj 1963

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXANG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Einar Persson, Birger Andersson, Bergman, Axel Johannes Andersson, Fritz Persson, Rikard Svensson, fru Wallentheim, herrar Edström, Källqvist, fröken Ljungberg, herrar Thorsten Larsson, Per Petersson och Harald Pettersson; samt

från andra kammaren: herrar Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Ståhl, Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Blidfors, Andreasson, fru Lewén-Eliasson, herr Svensson i Ljungskile, fröken Olsson, fröken Karlsson, herrar Gustafsson i Uddevalla, Gustafsson i Kårby, Blomkvist och Källstad.

Reservationer

1) under a v d e l n i n g I av herrar *Axel Johannes Andersson, Edström, Källqvist, fröken Ljungberg, herrar Thorsten Larsson, Per Petersson, Harald Pettersson, Stazäng, Ståhl, Svensson* i Stenkyrka, *Svensson* i Ljungskile, fröken *Karlsson*, herrar *Gustafsson* i Kårby och *Källstad*, vilka ansett att

dels den del av utskottets yttrande på s. 42, som börjar med »De åtgärder» och slutar med »för småskollärarytbildning», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Departementschefen har beräknat antalet erforderliga intagningsavdelningar vid folkskoleseminarierna för nästa budgetår till 25 vid folkskollärlinjerna och till 33 vid småskollärlinjerna, eller 3 respektive 2 avdelningar färre än skolöverstyrelsen efter samråd med 1960 års lärarutbildningssakkunniga bedömt erforderliga. Liksom hittills förutsattes det enligt departementschefen böra ankomma på Kungl. Maj:t att fatta slutligt beslut i fråga om antalet intagningsavdelningar vid folkskoleseminarierna.

Utskottet har icke ansett sig kunna följa departementschefens förslag rörande seminarieintagningen. Det inger enligt utskottets mening starka betänkligheter att i nuvarande läge begränsa intagningen och därmed den framtida examinationen i den omfattning som förutsatts av departementschefen. Utskottet vill särskilt erinra om att lärarutbildningssakkunniga i sina prognostiska bedömningar ansett sig böra beräkna ett visst behov av folkskollärare på grundskolans högstadium utöver den s. k. 40-procentsregeln, ett förhållande till vilket vederbörlig hänsyn givetvis måste tagas vid bestämningen av intagningskapaciteten vid folkskoleseminarierna. Skolöverstyrelsen har för sin del räknat med vissa omständigheter, som i detta sammanhang synes böra beaktas beträffande den framtida examinationen av folk- och småskollärare. Sålunda har bl. a. framhållits den bristande rörligheten hos arbetskraften, vilken medför att det lokalt eller regionalt kan föreligga en bristsituation, även om det för landet i dess helhet skulle väga jämnt mellan lärartillgång och lärarbehov. Vidare har överstyrelsen ansett sig böra räkna med att svenska lärare i ökad utsträckning tas i anspråk för verksamhet i utvecklingsländerna. Härjämte anser överstyrelsen, att man med hänsyn till den osäkerhet som alltid måste vidlåda beräkningar rörande det framtida lärarbehovet, vid planeringen av lärarexaminationen bör räkna med nödvändigheten av en ej alltför liten säkerhetsmarginal. Utskottet, som finner sig böra fästa särskilt stort avseende vid de skäl som anförts av överstyrelsen, tillstyrker därför bifall till de i motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868 framställda yrkandena rörande en intagningskapacitet för höstterminen 1963 till folkskoleseminarierna i enlighet med skolöverstyrelsens förslag av 28 avdelningar för folkskollärarytbildning och av 35 avdelningar för småskollärarytbildning.

I förevarande sammanhang vill utskottet också anföra, att det enligt utskottets mening förtjänar att uppmärksammas, att en ytterligare accentuerad övergång till den kortare, 2-åriga seminarieutbildningen skulle betyda att man därigenom erhöle en smidigare regulator vid planläggningen av utbildningskapaciteten vid seminarierna.»

dels ock utskottets hemställan under 7. bort ha följande lydelse:

»7. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868, samtliga motioner såvitt här är i fråga, besluta att intagningen vid folkskoleseminarierna för höstterminen 1963 skall omfatta 28 avdelningar för folkskolläraryrutbildning och 35 avdelningar för småskolläraryrutbildning;»

2) under *avdelning I* av herrar *Birger Andersson, Harald Pettersson* och *Blomkvist*, vilka avsett att

dels det stycke i utskottets yttrande, som på s. 45 börjar med »Vad härefter» och på s. 46 slutar med »ifrågasatt slag», bort ha följande lydelse:

»Såsom i motionerna I: 695 och II: 851 framhållits torde en ytterligare ökning av utbildningskapaciteten vid förskoleseminarierna vara nödvändig om den av skolöverstyrelsen angivna målsättningen till någon del skall kunna förverkligas. Enligt utskottets mening talar goda skäl för att ett förskoleseminarium inrättas i Skara, samordnat med det därstädes belägna folkskoleseminariet. Utskottet förordar därför att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller att förslag i ämnet snarast möjligt förelägges riksdagen.»

dels ock utskottets hemställan under 14. bort ha följande lydelse:

»14. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 695 och II: 851, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag snarast möjligt rörande inrättande av förskoleseminarium i Skara, samordnat med det därstädes belägna folkskoleseminariet;»

3) under *avdelning II* vid *punkten 12* (Folkskoleseminarierna: Avlöningar) av herrar *Axel Johannes Andersson, Edström, Källqvist*, fröken *Ljungberg*, herrar *Thorsten Larsson, Per Petersson, Harald Pettersson, Staxäng, Ståhl, Svensson* i Stenkyrka, *Svensson* i Ljungskile, fröken *Karlsson*, herrar *Gustafsson* i Kårby och *Källstad*, vilka under förutsättning av bifall till den med 1) betecknade reservationen ansett att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868, samtliga motioner såvitt här är i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för folkskoleseminarierna, som föranledes av vad departementschefen förordat;

b) godkänna följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1963/64:

A v l ö n i n g s s t a t

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	9 930 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	458 000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	15 237 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	7 942 000
5. Kompensation för höjda folkpensionsavgifter, <i>förslagsvis</i>	525 000
	<hr/>
	Summa kr. 34 092 000

c) till *Folkskoleseminarierna*: *Avlöningar* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 34 092 000 kr.»

4) under a v d e l n i n g II vid *punkten 13* (*Folkskoleseminarierna*: *Omkostnader*) av herrar *Axel Johannes Andersson, Edström, Källqvist*, fröken *Ljungberg*, herrar *Thorsten Larsson, Per Petersson, Harald Pettersson, Staxäng, Ståhl, Svensson* i Stenkyrka, *Svensson* i Ljungskile, fröken *Karlsson*, herrar *Gustafsson* i Kårby och *Källstad*, vilka under förutsättning av bifall till den med 1) betecknade reservationen ansett att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag även som med bifall till motionerna I: 711 och II: 871 samt I: 713 och II: 868, samtliga motioner såvitt här är i fråga, till *Folkskoleseminarierna*: *Omkostnader* för budgetåret 1963/64 anvisa ett förslagsanslag av 2 460 000 kr.»

5) under a v d e l n i n g II vid *punkten 14* (*Folkskoleseminarierna*: *Materiel*, böcker m. m.) av herrar *Axel Johannes Andersson, Edström, Källqvist*, fröken *Ljungberg*, herrar *Thorsten Larsson, Per Petersson, Harald Pettersson, Staxäng, Ståhl, Svensson* i Stenkyrka, *Svensson* i Ljungskile, fröken *Karlsson*, herrar *Gustafsson* i Kårby och *Källstad*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Kungl. Maj:t har under förevarande punkt föreslagit oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår. Detta förslag kan utskottet icke biträda. Det är uppenbarligen viktigt, att folkskoleseminarierna är väl rustade i vad avser lämplig undervisningsmateriel med hänsyn till seminariernas betydelsefulla roll vid utbildningen av lärare för grundskolan. Även behovet av böcker måste beaktas. Härtill kommer den starka förslitning, som materielen är utsatt för. Riksdagen tog förra året initiativet till en inte oväsentlig höjning av anslaget under åberopande av bl. a. de skäl, som utskottet här på nytt funnit anledning erinra om. Riksdagen synes nu böra gå ett steg vidare på den inslagna vägen och för nästa budgetår ytterligare uppräknat anslaget. Utskottet finner att denna höjning lämpligen bör bestämmas till 55 000 kr. eller samma belopp som föreslagits i

motionerna I: 713 och II: 868 och 5 000 kr. mer än vad som påyrkats i motionerna I: 711 och II: 871.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 711 och II: 871, såvitt här är i fråga, ävensom med bifall till motionerna I: 713 och II: 868, såvitt här är i i fråga, till *Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 750 000 kr.»

6) under a v d e l n i n g II vid *punkten 15* (Folkskoleseminarierna: Utrustning) av herrar *Axel Johannes Andersson, Edström, Källqvist*, fröken *Ljungberg*, herrar *Thorsten Larsson, Per Petersson, Harald Pettersson, Stazäng, Ståhl, Svensson* i Stenkyrka, *Svensson* i Ljungskile, fröken *Karlsson*, herrar *Gustafsson* i Kårby och *Källstad*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»Den höjning av utrustningsanslaget som föreslagits av Kungl. Maj:t synes komma att helt disponeras för anskaffande av audivisueella hjälpmedel. Trots att tillskottet om 100 000 kr. i och för sig är tacknämligt är det emellertid klart otillräckligt. Skolöverstyrelsen har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår klargjort, att mycket stora utrustningsbehov fortfarande föreligger för seminarierna. Utskottet, som finner det vara av stor vikt att de blivande lärarna göres väl förtrogna med olika undervisningshjälpmedel och att nya hjälpmedel kan prövas vid lärarutbildningsanstalterna, tillstyrker att anslaget uppräknas med 450 000 kr. eller med 350 000 kr. mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit för nästa budgetår. Utskottets förslag överensstämmer med det som framförts i motionerna I: 713 och II: 868 och ligger 250 000 kr. över vad som påyrkats i motionerna I: 711 och II: 871.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 711 och II: 871, såvitt här är i fråga, ävensom med bifall till motionerna I: 713 och II: 868, såvitt här är i fråga, till *Folkskoleseminarierna: Utrustning* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 1 400 000 kr.»
